

Κλεισμένοι, πολλές φορές, μέσα στα έσωτερικά προβλήματα του τόπου και της τοπικής εκκλησίας μας, αδιαφορούμε για όσα συμβαίνουν στον κόσμο. Αυτό το κλειστό σύστημα σκέψης δημιουργεί μία άπονηκτική έλληδοκεντρικότητα και, καμιά φορά, υπερβάλλουσα τάση για προβολή του παράγοντος της έθνικής συνειδήσεως σέ βάρος του υπέρτερου παράγοντα της Όρθόδοξης οίκουμηνικότητας, πού προβάλλει τό ένωτικό στοιχείο των λαών μέσα από τό Σώμα της Έκκλησίας. Όσο στρεφόμαστε στον έαυτο μας, τόσο περισσότερο μεγιστοποιούμε τά έγχώρια προβλήματα και, αγνώοντας την τραγωδία πού παίζεται σέ πολλά μέρη της γης, δέν καταθέτουμε ούτε μία άνάσα προσευχής, πού ό Κύριος γνωρίζει πώς θά την άξιοποιήσει. Άνοιγοντας και πάλι ένα παράθυρο στον κόσμο, ίσως ή ματιά σας πέσει πάνω στις άκόλουθες περιοχές της γης και ίσως τό άνοιγμα αυτό νά ενεργοποιήσει τις άνάσες της προσευχής και γιατί όχι και τις δυνατότητες κάποιας, έστω μικρής συμβολής για ένίσχυση των δυνατών θεραπευτικών προσεγγίσεων.

Μπενίν

Πέντε έκατομμύρια κάτοικοι της χώρας έλαβαν μέρος στις γιορτές της ημέρας του Βουντού. Πολλοί ήρθαν από άλλες χώρες της Άφρικής ή και της Άμερικής. Κατά τή διάρκεια του έορτασμού έγινε έφαρμογή και έπίδειξη ποικίλων μαγικών μεθοδολογιών και τελετουργιών.

Σουδάν

Ή συμφωνία για τήν κατάπαυση του έμφυλίου πολέμου δέν είναι, απ' ό,τι φαίνεται, άρκετή για νά σταματήσει τήν τραγωδία στο νότο της χώρας. Οι διάφορες άντάρτικες ομάδες ποικίλων συμφερόντων δέν είναι έτοιμες για ύποταγή σέ κάποια συμφωνία πού δέν ικανοποιεί όλεις τις πλευρές. Κι αυτό είναι πολύ δύσκολο. Ή πείνα και οι έπιδημίες στην πολύπαθη περιοχή θά συνεχίσουν άρκετά, απ' ό,τι φαίνεται, νά κατέχουν τόν πρωταγωνιστικό τους ρόλο.

Άκτή Έλεφαντοστού

Στήν πρόσφατη πολιτική κρίση της χώρας είχαν κρυφή, αλλά ουσιαστική συμμετοχή, οι παλαιοί άποικιοκράτες Γάλλοι. Όταν φάνηκε, κατά τή διάρκεια της κρίσεως, πώς οι Εύρωπαίοι «φίλοι» βοηθοῦσαν τους άντάρτες για νά άνατρέψουν τήν κυβέρνηση, ξέσπασε κύμα άντιευρωπαϊσμού. Ένας Γάλλος δημοσιογράφος δολοφονήθηκε. Ή χριστιανική Εύρώπη έχασε ένα άκόμη χαρτί, άφου έπιβεβαιώθηκε, για πολλοστή φορά, πώς ή ευρωπαϊκή παρουσία στην Άφρική ήταν κατοική-κτητική και όχι χριστιανική - διακοική.

Άφγκανιστάν

Οι Ταλιμπάν έφυγαν, αλλά τά προβλήματα έμειναν. Ή άνεργία, ή φτώχεια, ή παντελής έλλειψη υγειονομικού συστήμα-

τος και οργανωμένης παιδείας, παραμένουν στο προσκήνιο της χώρας. Οι «άπελευθερωτές» άπεδείχθη πώς δέν ήταν ευεργέτες. Άλλοι ήταν οι στόχοι τους. Τό προσωπείο των χριστιανών «άγωνιστών» υπέρ των άνθρωπίνων έλευθεριών έπεσε πολύ γρήγορα. Τό Άφγκανιστάν συνεχίζει τήν πορεία του στο χώρο του κύκλου των χαμένων έλλπίδων.

Περσία

Οι νέοι δέν φαίνεται νά είναι και τόσο σίγουροι για τό άλήθιο της θεοκρατικής επανάστάσεως. Ή καταπίεση στο χώρο της προσωπικής έλευθερίας και ή έξαφάνιση της δυνατότητας του λόγου της κριτικής άξιολογήσεως έχει φέρει άντίθετα άποτελέσματα. Ή καταδίκη σέ θάνατο ενός καθηγητού του Πανεπιστημίου της Τεχεράνης έπειδή ύποστήριξε πώς ό λόγος των μουλάδων δέν είναι άλήθιος και πρέπει νά ύπόκειται σέ έλεγχο, ξεσήκωσε μαζικό φοιτητικό κίνημα. Οι συνέπειες θά είναι καταλυτικές, από ό,τι φαίνεται για τό μέλλον της πορείας της χώρας. Άρκει νά μήν προλάβουν οι πλανητάρχες ψάχνοντας για πυρηνικά όπλαστάσια. Τό μόνο πού θά επιτύχουν θά είναι νά συσπειρώσουν τό λαό γύρω από τό Ίσλάμ και νά άναστείλουν για πολύ καιρό τήν άποκατάσταση της έλευθερης έκφράσεως των ιδεών.

Πολιτική κουζίνα

Μετά από τή σύντομη αυτή ματιά σέ κάποια από τά θέματα πού πονούν τους λαούς της γης, μπορούμε νά σκεφτόμαστε πιο νηφάλια όσον άφορά τά προβλήματα του τόπου μας και νά βλέπουμε κάτω από άλλη σκοπιά τά εκκλησιαστικά μας δρώμενα.

Όπως τότε νά καταλάβουμε πόσο περιττή είναι μία διαμάχη πού δημιουργείται για λόγους προβολής και πρωτείων και διασπά τήν εκκλησιαστική ένότητα άκαίρως και άναίτως. Σέ στιγμές πού ό κόσμος πάσχει, δέν είναι καιρός νά άμφισβητούμε δοκιμασμένες συνταγές ένότητας. Και ή πολιτική κουζίνα έχει τά ιστορικά, τά κανονικά και τά γευστικά έχέγγυα για τήν εξασφάλιση και της ένότητας και της σωστής παρεμβάσεως στα διεθνή δρώμενα. Άς τήν προτιμήσουμε και πολλά θά ώφεληθούμε και σίγουρα θά ξεπεράσουμε τόν κίνδυνο κάποιας εκκλησιαστικής έσωστρέφειας, άνοιγοντας τά μάτια, μέ προσευχή, στα του κόσμου παθήματα.

π. Κ.Σ.

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

Ή κατάσταση της έρευνας
για τήν ύπο-Σαχάρια Άφρική στην Έλλάδα*

Θανάση Ν. Παπαθανασίου

* Τμήμα του όμότιτλου μελετήματος πού δημοσιεύτηκε στον τόμο «Σύναξις Εύχαριστίας. Χαριστήρια εις τιμήν του γέροντος Αιμιλιανού», έκδ. Ίνδικτος, Άθήναι 2003.

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ των Έλλήνων μέ όρισμένες περιοχές του άφρικανικού κόσμου κρατά από τά άρχαία χρόνια. Πολιτισμικές και οικονομικές επαφές τους μέ τή βόρεια Άφρική και ιδιαίτερος μέ τήν Αίγυπτο ξεκίνησαν περί τόν 15ο αι. π.Χ., για νά συνεχιστούν άδιάκοπα μέχρι σήμερα, περνώντας από ποικίλες ιστορικές φάσεις, όπως της αυτοκρατορίας του Μ. Άλεξάνδρου και της βυζαντινής κοινοπολιτείας. Όστόσο, αυτά πού γνώριζαν οι άρχαίοι Έλληνες για τήν Άφρική πέραν του βορρά της, ήταν στην πραγματικότητα πολύ λίγα και άφορούσαν κυρίως τήν περιοχή πού όνομαζόταν Αιθιοπία και συνέπιπτε μέ τμήματα της σημερινής Αιθιοπίας και του σημερινού Σουδάν. Ή πληροφορηση για τους σπουδαίους πολιτισμούς πού άνθισαν εκεί αυξήθηκε κάπως κατά τή βυζαντινή περίοδο, όταν ό Χριστιανισμός εισήλθε και έδραιώθηκε στη χώρα (περί τους 4ο-6ο αι.). Σ' αυτή τήν περιοχή της έσωτερης Άφρικής αναδύθηκε τό ένδοξο αιθιοπικό χριστιανικό βασίλειο της Άξούμ, τό όποιο άνέπτυξε κατά τόν 6ο αι. μία θαυμαστή μορφή άφρικανικού Χριστιανισμού και άναδείχθηκε σέ σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης της τότε χριστιανικής οίκουμένης. Στο έθνικό αιθιοπικό έπος Kebra Nagast (Ή Δόξα των Βασιλέων) δεσπόζει ή πεποίθηση ότι ό αιθιοπικός λαός άποτελεί τόν άληθινό Νέο Ίσραήλ, ό όποιος παρέμεινε συνεπής στην άληθινή πίστη, άκόμη κι όταν τό ίδιο τό Βυζάντιο μολύνθηκε από αίρέσεις. Στο έργο αυτό έχει επίσης καταγραφεί ή αιθιοπική παράδοση ότι ό αιθίοπας negus (αυτοκράτορας) και ό βυζαντινός όμολόγός του συναντήθηκαν στην Έρουσαλήμ κάποια στιγμή τόν 6ο αι. και άποφάσισαν, μέσα σέ άτμόσφαιρα άδελφικής όμόνοιας, νά διαμοιράσουν μεταξύ τους όλόκληρη τήν οίκουμένη, ώστε σύμπας ό κόσμος νά τελεί πλέον υπό χριστιανική διακυβέρνηση. Περί τό 520-525, έξάλλου, οι δύο αυτοκρατορίες συνεργάστηκαν προκειμένου νά κρατήσουν τή Νότια Άραβία στη χριστιανική σφαίρα έπιρροής.

Οι ποικίλες λοιπόν, επαφές μέ τή μακρινή Αιθιοπία -όσο άραιές κι αν ήταν- συνιστοῦσαν τόν κατ' έξοχήν τρόπο για νά άποκτήσει ό έλληνόφωνος κόσμος μίαν έστω και περιορισμένη γνώση για τήν ύπαρξη των ύπο-Σαχάριων λαών. Οι επαφές αυτές άποτελοῦσαν μέν πολύτιμη πηγή γνώσης, ταυτοχρόνως όμως έπασχαν από έλλειψη σωστοῦ γεωγραφικού και ιστορικού προσανατολισμού. Ή άγνοια, μάλιστα, αυτού του προσανατολισμού «συνεχίστηκε για τά καλά μέχρι τή σύγχρονη έποχή. Μόλις τόν 20ό αι. ή έπιστημονική έρευνα προσέγγισε έπαρκώς αυτούς τους άρχαίους άφρικανικούς πολιτισμούς».

Στό δεύτερο ήμισυ του 7ου αι. οι μουσουλμάνοι Άραβες ξεχύθηκαν από τήν άραβική χερσόνησο, κατέκτησαν τήν

Αίγυπτο και όλόκληρη τή βόρεια Άφρική και άρχισαν νά διεισδύουν στις ύπό-Σαχάριες περιοχές. Η Αιθιοπία παρέμεινε χριστιανικό βασίλειο, αποκόπηκε όμως από τή βυζαντινή κοινοπολιτεία και απομονώθηκε για αιώνας. Ταυτοχρόνως ό ελληνικός κόσμος ζούσε τις δικές του δοκιμασίες. Από τά μέσα του 15ου αι. (ή Κωνσταντινούπολη έπεσε τό 1453) μέχρι τις άρχές του 19ου αι. (τό νεώτερο ελληνικό κράτος ιδρύθηκε τό 1829), οι Έλληνες τελούσαν υπό τουρκική μουσουλμανική επικυριαρχία. Παρ' όλη αυτά, ή Αιθιοπία διατήρησε τούς στενούς εκκλησιαστικούς δεσμούς της μέ τό κοπτικό Πατριαρχείο της Άλεξανδρείας και τις φιλικές σχέσεις της μέ τόν ελληνικό κόσμο. Είναι ένδεικτικό ότι κατά τόν 19ο αι. ή ελληνική κοινότητα της Αιθιοπίας ήταν ή μεγαλύτερη κοινότητα ευρωπαίων στή χώρα. Ήδη στις άρχές του 20ού αι. ή ελληνική διασπορά βρισκόταν σχεδόν σε κάθε αφρικανική χώρα, τόσο βορείως όσο και νοτίως της Σαχάρας.

Αυτό πού επιθυμούμε νά καταδειχθεί μέ τούτο τό άδρομερές ιστορικό διάγραμμα είναι τό γεγονός ότι δύο είναι τά χαρακτηριστικά πού προσδιόρισαν τις ελληνο-αφρικανικές σχέσεις: Άφενός οι μακράιωνες έπαφές πού ήδη σκιαγραφήσαμε, και άφετέρου ή άπουσία της Ελλάδας από τήν αποικιοκρατική επιχείρηση τών 15ου-18ου αι. Όταν ό δυτικός ιμπεριαλισμός εισέβαλλε στή μαύρη Άφρική και ίδρυε τις αποικίες του, ή Ελλάδα ούτε καν ύφιστατο ως κρατική όντότητα.

Η ιστορική συγκυρία, δηλαδή τόσο ό τουρκικός ζυγός όσο και ό άγώνας για τή συγκρότηση ανεξαρ-

τήτου ελληνικού κράτους, είχαν -σύν τοις άλλοις- μία συγκεκριμένη συνέπεια επί της αυτοσυνειδησίας της ελληνικής Όρθόδοξης Εκκλησίας: Τό εκκλησιαστικό άνοιγμα πέρα από τά εθνικά όρια φάνταζε υπερβολή, ή δέ ιεραποστολική δραστηριότητα σε ξένους τόπους ήταν πέρα από κάθε σκέψη. Αύτή τήν αντίληψη προδήλως τή συμερίζονταν και οι ελληνικές κοινότητες τών αφρικανικών χωρών. Κατά συνέπεια, τό μέν ένδιαφέρον για τήν Αίγυπτο και τήν Αιθιοπία ουδέποτε έπαυσε, ή ύπο-Σαχάρια Άφρική όμως παρέμεινε για πολύ έκτός τών όρίων της θρησκευτικής έγνοιας και τών ακαδημαϊκών προτεραιοτήτων. Η παρούσα μελέτη μας, λοιπόν, θά επικεντρωθεί στό έρευνητικό ένδιαφέρον τών έν Ελλάδα νεοελλήνων για τήν ύπο-Σαχάρια Άφρική, δηλαδή για τις περιοχές πέραν της βόρειας Άφρικής, του Σουδάν και της Αιθιοπίας.

Η ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΗ

Η ιεραποστολική συνείδηση της ελληνικής Όρθόδοξης Εκκλησίας άρχισε νά άφυπνίζεται στό δεύτερο ήμισυ του 19ου αι. Λίγο άργότερα, στις τέσσερις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι., ό αρχιμανδρίτης Νικόδημος Σαρίκας αφιερώθηκε σε ένα ήρωικό, πλίν βραχύβιο, ιεραποστολικό έργο στή Μοζαμβίκη, τή Ροδεσία, τήν Τανγκανίκα και τήν Ουγκάντα.

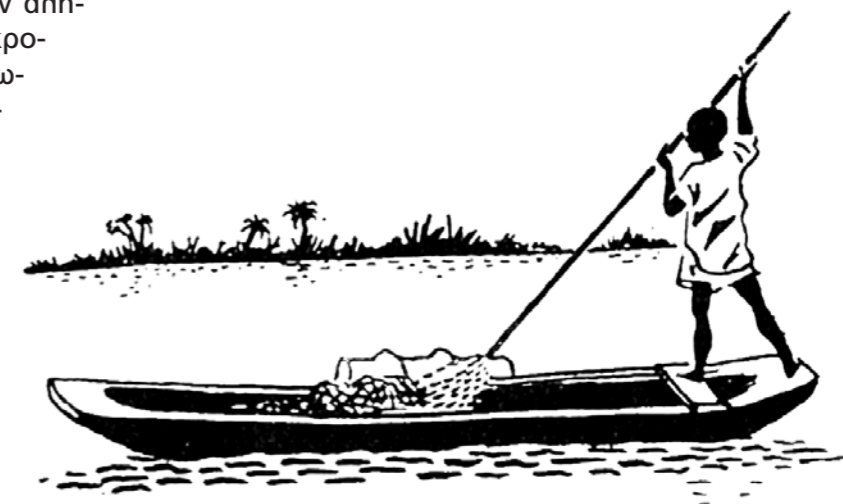
Τό 1958 έλαβε χώρα ένα γεγονός αποφασιστικής σημασίας. Η Δ' Γενική Συνέλευση της Παγκόσμιας Αδελφότητας Όρθοδόξου Νεολαίας «Σύνδεσμος», ή όποία συγκλήθηκε στή Θεσσαλονίκη, αποφάσισε νά συγκροτήσει ένα πανορθόδοξο ιεραποστολικό κέντρο. Η επόμενη Γενική Συνέλευση (Βηρυτός, 1961) ίδρυσε τό «Διορθόδοξον Ιεραποστολικόν Κέντρον Πορευθέντες» (πρβλ. *Ματθ.* 28,19), τό όποίο έκτοτε έδρεύει στήν Αθήνα. Επί έντεκα χρόνια, δηλαδή από τόν Φεβρουάριο 1959 μέχρι τό Δεκέμβριο 1969, τό Κέντρο εξέδιδε ένα πρωτοποριακό περιοδικό μέ όνομασία επίσης Πορευθέντες (Go Ye στήν παράλληλη, άγγλική του έκδοση). Πολυάριθμα άρθρα έπεξεργάστηκαν τήν Όρθόδοξη αντίληψη της ιεραποστολής και πρόσφεραν πληροφορηση τόσο για τό τρέχον ιεραποστολικό έργο όσο και για

ποικίλες πλευρές του αφρικανικού, άσιατικού και άμερικανικού πολιτισμού.

Σ' αύτή τήν κρίσιμη δεκαετία απέκτησε ή ιεραποστολή σάρκα και όστά. Τό 1959 δημιουργήθηκε ή Όρθόδοξη έπισκοπή Άνατολικής Άφρικής, περιλαμβάνοντας τήν Ουγκάντα, τήν Κένυα, τήν Τανγκανίκα και τή Ζανζιβάρη. Άξιοσημείωτο είναι ότι ή γέννηση τών ύπο-Σαχάριων Όρθοδόξων Εκκλησιών όχι μόνο ουδεμία σχέση είχε προς οιαδήποτε αποικιοκρατική δραστηριότητα, αλλά επί πλέον, πυροδοτήθηκε έν ποληίοις από μία πρωτοβουλία γηγενών. Τό 1929 δύο νέοι Ουγκαντέζοι φίλοι, ό Όβαδίας Μπασαγιακιάλο και ό Ρουβήμ Σαμπάγια Μουσαάκα, αποχώρησαν από τήν Άγγλικανική Εκκλησία δίχως νά βρίσκονται σε οιαδήποτε έπαφή μέ Έλληνες Όρθόδοξους ιεραποστόλους και, μετά από μία «όμολογιακή περιπλάνηση», στράφηκαν στό Έλληνορθόδοξο Πατριαρχείο Άλεξανδρείας. Προσχώρησαν στήν Έλληνική Όρθόδοξη Εκκλησία, χειροτονήθηκαν και σχημάτισαν τόν πρώτο ιεραποστολικό πυρήνα.

Η πρώτη Όρθόδοξη ένορία της Κένυας ιδρύθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1930, από μέλη της φυλής Κικούγιου πού ήρθαν σε έπαφή μέ τούς Όρθοδόξους της Ουγκάντας. Στή δεκαετία του 1950 άκολούθησαν μέλη άλλων κενυάτικων φυλών, κυρίως Μπαλούα και Νάντι. Τά κίνητρά τους ήταν ουσιαστικά τά ίδια μ' αυτά τών προηγμένων Ουγκαντέζων. Οι Κικούγιου είχαν αποχωρήσει από τή Σκωτική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία, ή όποία είχε ταχθεί υπέρ της κατάργησης διαφόρων αφρικανικών εθίμων. Οραματιζόμενοι έναν άληθινά αφρικανικό Χριστιανισμό, είχαν συγκροτήσει μίαν ανεξάρτητη Εκκλησία μέ τήν έπωνυμία «Καρίνγκα Εκκλησία τών Κικούγιου» («Karinga Kikuyu Church»). «Karinga» σημαίνει γνήσια, πιστή στις παραδόσεις. Ο νοηματικά πλησιέστερος άγγλικός όρος ήταν τό επίθετο «Orthodox» («Όρθόδοξος»). Αύτή ή σύμπτωση τούς ώθησε σε έπαφή μέ τό Όρθόδοξο Πατριαρχείο Άλεξανδρείας και τελικά σε εισδοχή τους στήν Όρθοδοξία τό 1946. Η εισδοχή αύτή έφοδίαζε αυτούς τούς αφρικανούς χριστιανούς μέ μία συγκεκριμέ-

νη εκκλησιαστική ταυτότητα έν μέσω ενός μάλλον όμιχλώδους τοπίου, όπου ή συγκρότηση διαφόρων ανεξαρτήτων Εκκλησιών ήταν καθημερινό γεγονός. Ταυτοχρόνως τούς καθιστούσε μέλη μιας Εκκλησίας πού διέθετε μακράιωνη παράδοση ιεραποστολικής άνοχής και άποδοχής τών άλλων πολιτισμών. Η διαδικασία αύτή υπήρξε σύστοιχη προς ένα άλλο γεγονός πού επίσης σχετίζεται μέ τήν ίδρυση της Όρθόδοξης Εκκλησίας στήν Κένυα. Κατά τά έτη 1956-1957 ό Γιόμο Κενυάτα, ήγέτης του άπελευθερωτικού κινήματος της Κένυας κατά της βρετανικής αποικιοκρατίας, και ό Μακάριος, Έλληνορθόδοξος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου και ήγέτης του κυπριακού άπελευθερωτικού κινήματος κατά της βρετανικής κατοχής, συναντήθηκαν στις Σευχέλλης, όπου είχαν άμφότεροι έξοριστεί. Τό 1971 ή φιλία πού είχε γεννηθεί μεταξύ τών δύο άνδρών όδήγησε τόν Κενυάτα (ό όποιος είχε ήδη αναδειχθεί σε πρώτο Πρόεδρο της Κενυατικής Δημοκρατίας) νά προσφέρει στόν Μακάριο (ό όποιος είχε αναδειχθεί σε Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας) και στό Έλληνορθόδοξο Πατριαρχείο Άλεξανδρείας μίαν έκταση στή Ριρούτα, προάστειο της πρωτεύουσας Ναϊρόμπι. Εκεί μεταφέρθηκε ή έδρα της ιεραποστολικής Όρθόδοξης Εκκλησίας της Κένυας και της Μητροπόλεως Άνατολικής Άφρικής και ιδρύθηκε τό Όρθόδοξο Θεολογικό Σεμινάριο «Μακάριος ό Γ'». As σημειωθεί, επί πλέον, ότι τήν έποχή αύτή, και συγκεκριμένα κατά τή δωδεκαετία 1960-1972,

ὁ ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπασαραντόπουλος ἐργάστηκε ἱεραποστολικῶς στήν Οὐγκάντα, Κένυα καί Κογκό.

Αὐτή ἡ ἀφύπνιση τῆς ἱεραποστολικῆς συνείδησης καί πράξης συνοδεύτηκε ἀπό ἀξιόλογες προσπάθειες στό τομέα τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἔρευνας γιά τήν ὑπο-Σαχάρια Ἀφρική:

α. Ὁ καθηγητής Λεωνίδας Φιλιππίδης, καθηγητής τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δημοσίευσε τό 1964 τό ἔργο του *Πρωτογόνων Θρησκευτική Ζωή*. Ὁ προσδιορισμός «Πρωτογόνων» ὀφείλεται, προδήλως, σέ μιά ἐντόνως «δυτική» κατανόηση τῶν μὴ-δυτικῶν πολιτισμῶν, ὡστόσο, στόν χώρο τῶν Ὁρθόδοξων μελετημάτων, ἀντικαταστάθηκε βαθμιαῖα ἀπό μιά θετική στάση ἀπέναντί τους, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω.

β. Ὁ Ἀναστάσιος Γιαννουῆτος, ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ Κέντρου «Πορευθέντες» (διάκονος τό 1960, ἐπίσκοπος τό 1972 καί καθηγητής τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τό 1972), ἔστρεψε τήν προσοχή του στή μελέτη τῆς ἀφρικανικῆς συνάφειας. Γνώστης τῶν γλωσσῶν σουαχίλι καί γκάλλια, ἐργάστηκε ὡς ἱεραπόστολος καί ἐρευνητής στήν Ἀνατολική Ἀφρική. Στό Makerere University College τῆς Καμπάλα (Οὐγκάντα) πραγματοποίησε ἔρευνα πάνω στήν ἀφρικανική παραδοσιακή

θρησκεία σέ συνεργασία μέ τόν γνωστό καθηγητή J.S. Mbiti. Καρπός τῆς ἔρευνάς του ἦταν τά ἔργα: *Τό θρησκευτικό πρόβλημα στήν Ἀφρική* (1961 - πρόκειται γιά μελέτη τῆς ἀνόδου τοῦ Ἰσλάμ στήν Ἀφρική), *Τύποι ἱερέων ἀφρικανικῶν ἱεροβασιλείων* (1968), *Τά πνεύματα μ' μπάν' τουα καί τά πλάισια τῆς λατρείας των. Θρησκευτολογική διερεύνησις πλεωρῶν τῆς ἀφρικανικῆς θρησκείας* (1970), *«Κύριος τῆς λαμπρότητας».* Ὁ Θεός τῶν παρά τό ὄρος Κένυα φυλῶν (1971), *Μορφαί ἀφρικανικοῦ τελετουργικοῦ. Μύθισις καί πνευματοληψία ἀνατολικῶς τοῦ «Ρουενζόρι»* (1972), *Ρουκάν' γκα - Ὁ δημιουργός. Συμβολή εἰς τήν ἔρευνα τῶν περὶ Θεοῦ καί ἀνθρώπου ἀφρικανικῶν δοξασιῶν* (1975), *Ἰσλάμ. Θρησκευτολογική ἐπισκόπησις* (1975, μέ ἀναφορές στήν ἱστορία καί τά θεολογικά χαρακτηριστικά τοῦ ἀφρικανικοῦ Ἰσλάμ) καί *Ἀφρικανικά θρησκευτά* (1980). Ἐπί πλέον, συνέγραψε τόν πρόλογο στίς ἐκδόσεις μεταφράσεων Ὁρθόδοξων λειτουργικῶν κειμένων σέ ἀφρικανικές γλώσσες καί πολυάριθμα ἄρθρα γιά τήν τρέχουσα κατάσταση στήν Ἀφρική.

γ. Τό 1971 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σέ συνεργασία μέ τήν ἔδρα τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν δημιούργησε τό «Κέντρον Ἱεραποστολικῶν Σπουδῶν». Τή θέση τοῦ προέδρου ἔλαβε ὁ ἀρχιμ. Ἀναστάσιος Γιαννουῆτος καί τή θέση τοῦ ἀντιπροέδρου ὁ Ἡλίας Βουλγαράκης (ἀργότερα καθηγητής τῆς Ἱεραποστολικῆς στή Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν). Τό «Κ.Ι.Σ.» -τοῦ ὁποῦ τό πρόγραμμα περιλάμβανε διδασκαλία τῶν θρησκείων, τοῦ πολιτισμοῦ καί τῶν γλωσσῶν τῆς Ἀφρικῆς- λειτουργοῦσε γιά δύο ἔτη.

δ. Τό 1961 τό Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνταποκρινόμενο σέ πρόταση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀνακοίνωσε τήν ἵδρυση τοῦ «Ἰδρύματος Ἀφρικανοασιατικῶν Μελετῶν». Στούς σκοπούς του περιλαμβάνόταν ἡ κατάρτιση Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων φοιτητῶν στίς γλώσσες, τήν ἱστορία, τή γεωγραφία, τά ἔθιμα καί τήν ψυχολογία τῶν ἀφρικανικῶν καί ἀσιατικῶν λαῶν, στούς ὁποῖους ἡ Ὁρθόδοξη ἱεραποστολή ἦταν πλέον πραγματικότητα.

ε. Τό 1977 δημιουργήθηκε γιά πρώτη φορά ἔδρα τῆς Ἱεραποστολικῆς στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ καθηγητής Ἡλίας Βουλγαράκης -ἕνας διακεκριμένος ἐρευνητής, πού εἶχε ἦδη δημοσιεύσει ἕνα ἐγκυκλοπαιδικό λήμμα γιά τήν Κένυα - δημιούργησε ἕναν τεράστιο βιβλιογραφικό θησαυρό. Συγκέντρωσε πολῦτιμο ὑλικό σέ διάφορες γλώσσες καί ἔκανε τή Σχολή συνδρομητή ἐνός μεγάλου ἀριθμοῦ ἐιδικῶν περιοδικῶν πού ἐκδίδονταν σέ διάφορες γλώσσες [*African Ecclesiastical* (ἀργότερα: *Ecclesial*) *Review*, *Worldmission*, *Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft*, κ.λ.π.].

στ. Ὁ ἀρχιμανδρίτης (νῦν μητροπολίτης Λέρου, Καλύμνου καί Ἀστυπαιδείας) Δρ. Νεκτάριος Χατζημιχάλης - ἐπίσης ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ἱεραποστολικῆς ἀφύπνισης- ἐρεύνησε πῶς ἡ ἀνάδυση τῆς Ὁρθοδοξίας στήν Οὐγκάντα, Κένυα καί Ζαῖρ σχετιζόταν μέ τόν μεσσιανισμό τῶν ἀφρικανικῶν ἀπελευθερωτικῶν κινήσεων καί τή γηγενῆ θρησκευτική παράδοση (ιδίως ὅσον ἀφορᾷ τό κίνημα τοῦ Σίμωνα Κιμπάνγκου). Τό 1975 δημοσίευσε τά ἄρθρα *L'Eglise Orthodoxe grecque et le messianisme en Afrique* καί *Συνάντησις Ὁρθοδοξίας καί προφητισμοῦ στό Ζαῖρε*.

ζ. Δέν θά ἔπρεπε νά παραλείψουμε τό πλούσιο ἔργο τοῦ Δρ. Θεόδωρου Παπαδόπουλου πού ζεῖ καί ἐργάζεται στήν Κύπρο. Μερικά ἀπό τά δημοσιεύματά του εἶναι τά ἑξῆς: *Poesie dynastique du Ruanda et Épopée Akritique. Essai d'établissement d'une notion de temps anthropologique* (1963), *Case of Tribal Differentiation* (1971), *Προλεγόμενα εἰς τήν μετάφρασιν τῶν Γραφῶν εἰς τήν Σουαχίλι* (1979).

Αὐτές οἱ δύο ἀλληλοσχετιζόμενες πραγματικότητες (κυρίως τῶν δεκαετιῶν τοῦ 1960 καί 1970), δηλαδή ἀφενός ἡ ἱεραποστολική ἀφύπνιση καί ἀφετέρου ἡ φέρελπισ ἔμφαση στήν ἔρευνα καί τή σπουδή, φανέρωναν ὅτι ἕνα φρέσκο θεολογικό ρεῦμα ἔμοιαζε νά σχηματίζεται στήν Ἑλλάδα:

Ἡ κυρίαρχη μέχρι τότε ἠθικιστική καί ἡμιπλητωνική θεολογία, ἡ ὁποία ἔδινε ἔμφαση στήν ἀτομική ἠθική καί στή σωτηρία μόνης τῆς ψυχῆς, φάνηκε νά παραμερίζεται ἀπό μιά θεολογία πού τόνιζε τή σωτηρία ὡς ἐσχατολογικό

συμπατικό γεγονός καί ἐπέμενε ὅτι ρόλος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νά προσλάβει ἀκέραια τήν ἀνθρώπινη ὑπαρξη, δηλαδή συνολικά τήν ψυχή, τό σῶμα, τόν πολιτισμό. Οἱ ρίζες αὐτοῦ τοῦ φρέσκου ρεύματος, πού ἐκφράστηκε κυρίως ἀπό τόν κύκλιο τοῦ *Πορευθέντες*, βρισκόνταν στήν παραθεωρημένη Ὁρθόδοξη ἱεραποστολική παράδοση. Ἡ κατανόηση τῆς ἱεραποστολῆς ὡς συνέχισης τῆς σάρκωσης τοῦ Χριστοῦ ἀδιάκοπα μέσα στήν ἱστορική ὁδευση μέχρι τήν πληρότητα τῶν Ἑσχάτων, κάρπισε σέ μιά θετική στάση ἀπέναντι στούς «ξένους» πολιτισμούς, οἱ ὁποῖοι πλέον κατανοοῦνταν ὡς δυνάμει σάρκα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἐθνικισμός, τό μόνιμο σαράκι στά σπλάγχνα τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, φάνηκε νά ἀπορρίπτεται. Τό ἐρώτημα τῆς σάρκωσης τοῦ Εὐαγγελίου στά δεδομένα κάθε πολιτισμοῦ (inculturation) ἀρχισε δειλᾶ νά τίθεται. Στό λαμπρό ἄρθρο του *Μαῦρος καί Κίτρινος Χριστός* (1980) ὁ καθηγητής Ἡλίας Βουλγαράκης ἀλλίευσε ἰσχυρά ἐπιχειρήματα ἀπό τήν Ὁρθόδοξη βυζαντινή παράδοση, τά ὁποῖα εὐνοοῦσαν τήν ἀπεικόνιση τοῦ Χριστοῦ σύστοιχα πρὸς τά ἀνθρωπολογικά καί πολιτισμικά δεδομένα κάθε ἔθνους. Ὁ ἐπίσκοπος Ἀναστάσιος Γιαννουῆτος, ἀλλήλωσε, τόνισε τήν ἀνάγκη γιά ἀνοικτόμυαλο διάλογο μέ τίς ἄλλες θρησκείες καί ἐπέμεινε ὅτι αὐτό τό ἀνοιγμα δέν ἀποτελεῖ οὔτε συγκρητισμό οὔτε ἀπεμπόληση τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

(συνεχίζεται)

Ἀκύλλας καί Πρίσκιλλα

ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 50 ἦταν, ὅταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τράβηξε γιὰ τὴν Κόρινθο. Ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλοσοφίας πῆγαινε στὴν πόλη τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἀσωτίας. Μετὰ τὰ πενιχρά ἀποτελέσματα τοῦ κηρύγματος του στὴν πρώτη, τί μπορούσε νὰ περιμένει ἀπὸ τὴ δεύτερη;... Νά γιατί ἔνωθε «ἀδύναμος, φοβισμένος καὶ τρομαγμένος πολὺ», ὅπως ἔγραφε ἀργότερα (Α΄ Κορ. 2,3).

Οἱ κάτοικοι τῆς Κορίνθου ἔφταναν τότε τίς ἑκατὸ χιλιάδες, ἐνῶ οἱ δοῦλοι ξεπερνοῦσαν τίς τετρακόσιες χιλιάδες. Ἀνάμεσά τους ἦταν πολλοὶ Ἰουδαῖοι, πού εἶχαν καὶ συναγωγὴ. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, μάλιστα, ὁ ἀριθμὸς τους εἶχε αὐξηθεῖ σημαντικά μὲ Ἰταλιῶτες, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτορας Κλαύδιος (41-54) εἶχε διατάξει νὰ φύγουν ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴ Ρώμη ὡς ταραχοποιοί.

Ἀνάμεσα στοὺς πρόσφυγες ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορική πρωτεύουσα ἦταν καὶ δυὸ σύζυγοι, ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκα ἢ, ὅπως εἶναι γνωστή, Πρίσκιλλα. Ὁ ἄνδρας καταγόταν ἀπὸ τὸν Πόντο. Ἡ γυναίκα, σύμφωνα μὲ μιὰν ἀποψη, ἦταν κι ἐκείνη Πόντια, σύμφωνα μὲ ἄλλη, ὅμως, Ρωμαία.

Μὲ αὐτὸ τὸ ζευγάρι συνδέθηκε ὁ Παῦλος, ὅταν ἐπισκέφθηκε γιὰ πρώτη φορά τὴν Κόρινθο. Ἐπειδὴ ἦταν σκηνοποιοί, καὶ ὁ ἀπόστολος γνώριζε τὴν τέχνη τους, ἔμεινε στὸ σπίτι τους καὶ συνεργάστηκε μαζί τους, γιὰ νὰ βγάξει τὸ ψωμί του.

Ἄγαθοὶ καὶ φιλόξενοι, ταπεινοὶ καὶ καλόγνωμοι, συνετοὶ καὶ μυαλωμένοι ἄνθρωποι, καθὼς ἦταν, δέν ἄρνησαν νὰ ἐκτιμῆσουν βαθιὰ τὸ συνεργάτη τους γιὰ τὸ ἦθος, τὴ νομομάθεια, τὴ σοφία καὶ τὰ ἄλλα πνευματικά καὶ ψυχικά του χαρίσματα. Μὲ τὴν ἅγια παρουσία του, τὸ ἐργαστήρι τῶν σκηνῶν ἔγινε καὶ ἐργαστήρι τῶν ψυχῶν τοῦ καλοπροαίρετου ζευγαριοῦ. Μὲ ἐνδιαφέρον ἀμείωτο ἄκουγαν καθημερινὰ τὸν ἀπόστολο, τὴν ὥρα τῆς δουλειᾶς, νὰ τοὺς μιλάει γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τοὺς ἐρμηνεύει τὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ὁ λόγος του ἔπεφτε στὶς καρδιές τους σάν σπόρος σὲ γῆ εὐφορῆ. Μέρα μὲ τὴ μέρα ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα συναρπάζονταν ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιο πού κήρυσσε ὁ συνεργάτης τους. Μέρα μὲ τὴ μέρα γίνονταν ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὅχι μόνο ἀπὸ τὰ λόγια του. Μά καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμά του. Εἶναι χαρακτηριστικά ὅσα σημειώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Ἐκεῖνο τὸ σπίτι τοῦ ἁγίου νὰ τὸ ὀνομάσω καὶ οὐρανὸ καὶ ἐκκλησία. Γιατί, ὅπου ἦταν ὁ Παῦλος, ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ Χριστός. Καὶ ὅπου ἦταν ὁ Χριστός, ἐκεῖ, φυσικά παραστέκονταν συνεχῶς ἄγγελοι. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι (ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα), πού φάνηκαν ἀντάξιοι τοῦ Παύλου καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ φιλοξενία του, σκέψου πόσο σπουδαιότεροι ἔγιναν συγκατοικώντας μὲ τὸν ἀπόστολο κοντὰ δυὸ χρόνια καὶ παρατηρώντας τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, τὸ βάδισμά του, τὸ βλέμμα του, τὴν ἐνδυμασία του καὶ ὅσα ἄλλα. Στὴν περίπτωσή τῶν ἁγίων, βλέπετε, ὄχι μόνο τὰ λόγια καὶ οἱ διδασκαλίες καὶ οἱ συμβουλές τους, μὰ καὶ ὁλόκληρη ἡ δια-

γωγὴ τους μπορεῖ ν' ἀποτελέσει ἐπαρκὴ διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς σ' ὅσους τὴν προσέχουν καὶ τὴ μελετοῦν» (Α΄ Ὁμιλία *Eis τὸ Ἀσπάσαθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλλαν*, Ε.Π.Ε. 90, σελ. 33).

Ἐνῶ, ὅμως, ὁ Παῦλος τόσο προφορικά ὅσο καὶ ἔμπρακτα κατηχοῦσε στὴν ἀληθινὴ πίστη καὶ μουῦσε στὴν ἔνθετη ζωὴ τὸ καλὸ ζευγάρι τῶν ἐργοδοτῶν του, μεθόδευε παράλληλα καὶ τὴν ιεραποστολικὴ του δράση στὴν Κόρινθο, μιλώντας κάθε Σάββατο στὴν τοπικὴ συναγωγὴ. Στὸ μεταξύ, οἱ συνεργάτες του Σίλλας καὶ Τιμόθεος ἦρθαν ἀπὸ τὴ Μακεδονία, ὅπου τοὺς εἶχε στείλει ὅταν ἦταν στὴν Ἀθήνα (Πράξ. 18,5· Α΄ Θεσ. 3, 1-2).

Ὁ ἐρχομὸς ἁλλήλων δύο ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, ἁλλήλων δύο ἁγίων, αὐξήσε τὸ θαυμασμὸ τῶν συζύγων γιὰ τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ φούντωσε μέσα τους τὴ φλόγα τῆς πίστεως, πού ἦδη σιγόκαιγε. Ζήτησαν, λοιπόν, ἀπὸ τὸν Παῦλο νὰ τοὺς βαπτίσει καὶ νὰ τοὺς μεταδώσει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν του. Κι ἐκεῖνος, βέβαια, τὸ ἔκανε μὲ ικανοποίηση. Ἦταν, ἁλλήλωσε, ὁλοκληρωμένα κατηχημένοι καὶ πνευματικὰ ὠριμοὶ ὄχι μόνο γιὰ τὸ βάπτισμα, μὰ καὶ γιὰ τὸ εὐαγγελικὸ ἔργο.

Ἔτσι, ὅταν, ὕστερ' ἀπὸ δεκαοκτὼ μῆνες παραμονῆς στὴν Κόρινθο, ὁ ἀπόστολος ἔφυγε γιὰ τὴ Συρία, ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα τὸν ἀκολουθήσαν ὁλοπρόθυμα. Δίχως δισταγμὸ ἄφησαν τὸ σπιτικό τους καὶ τὸ ἐργαστήρι τους, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ὑπῆρτη τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ὑπομείνουν μαζί του κόπους, διώξεις, κινδύνους ἀπερίγραπτους. Ἦξεραν πιά πὼς ὁ Παῦλος ἦταν ἐκλεκτὸ ὄργανο τοῦ Θεοῦ (Πράξ. 9,15), γι' αὐτὸ τοῦ εἶχαν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Μά κι ἐκεῖνος εἶχε ἐμπιστοσύνη τόσο στὴν ἀκεραιότητά τους ὅσο καὶ στὸν χριστιανικὸ καταρτισμὸ τους. Ἔτσι τοὺς ἄφησε στὴν Ἔφεσο, μὲ τὴν παραγγελία νὰ προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ μελλοντικὴ ιεραποστολικὴ του δράση, καὶ τράβηξε γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀπὸ κεῖ κατέβηκε στὴν Ἀντιόχεια κι ὕστερα περιόδευσε τὴ Γαλιατὰ καὶ τὴ Φρυγία.

Στὸ μεταξύ, ἔφτασε στὴν Ἔφεσο ἕνας λόγιος Ἰουδαῖος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ὁ Ἀπολλῶς, πού ἦταν ἰκανὸς ρήτορας καὶ βαθύς γνώστης τῶν Γραφῶν. Αὐτὸς εἶχε κατηχηθεῖ στὸ δρόμο τοῦ Κυρίου. Τὸν κήρυττε, μάλιστα, μὲ ζῆλο καὶ ἀκρίβεια, μοιλονότι γνώριζε μόνο τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννη. Ἄρχισε, λοιπόν, νὰ μιλάει μὲ παρρησία γιὰ τὸν Ἰησοῦ στὴ συναγωγὴ τῆς Ἐφέσου. Τὸν ἄκουσαν ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα. Τὸν πλησίασαν, τὸν πῆραν στὸ σπίτι τους καὶ τοῦ δίδαξαν μὲ πιὸ μεγάλη ἀκρίβεια τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Τὸν κατήχησαν ἄρτια. Κι ἐκεῖνος δέχτηκε ἀπλά, ταπεινά, καλο-

διάθετα τὴν κατήχησή τους γιὰ τὸ Χριστό, τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματά Του, τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασή Του· γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὰ μυστήριά της· γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὰ χαρίσματά Του... Γνωρίζοντας καλὰ τίς προφητείες γιὰ τὸ Μεσσία ὁ Ἀπολλῶς, δέν δυσκολεύτηκε νὰ ἀντιληφθεῖ τὴν ἐκπληκτικὴ ἐκπλήρωσή τους στὸ πρόσωπο καὶ στὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ. Ἔτσι ἔγινε χριστιανός, συνειδητὸς χριστιανός. Καὶ θέλοντας νὰ γνωρίσει μιὰ συγκροτημένη χριστιανικὴ κοινότητα, μιὰ τοπικὴ Ἐκκλησία, ἔφυγε γιὰ τὴν Κόρινθο, ὅπου βοήθησε πολὺ μὲ τίς ἰκανότητές του τοὺς πιστοὺς. Ὅσοι γνωρίζουν τὴ συνέχεια τῆς δράσης τοῦ Ἀπολλῶ, μποροῦν νὰ ἐκτιμῆσουν τὸ μέγεθος τοῦ ιεραποστολικοῦ ἐπιτεύγματος τοῦ Ἀκύλλα καὶ τῆς Πρίσκιλλας. Γιατί ὁ ζηλωτὴς Ἀλεξανδρινὸς ἐξελίχθηκε σ' ἕναν σπουδαῖο ιεραπόστολο, ἕναν πειστικὸ κήρυκα τοῦ εὐαγγελίου, ἕναν ἀκαταμάχητο ἀντίπαλο τῶν ἄπιστων Ἑβραίων κι ἕναν πολὺτιμο συνεργάτη τοῦ Παύλου (Πράξ. 18,28· Α΄ Κορ. 1,12 καὶ 3,6· Τίτ. 3,13).

Ἐκτοτε δέν γίνεται λόγος γιὰ τοὺς δυὸ φιλόχριστους συζύγους στὸ βιβλίο τῶν Πράξεων, τὴν κύρια καινοδιαθηκικὴ πηγή γι' αὐτοὺς (Πράξ. 18, 1-3· 18-19· 24-26). Βρίσκονταν, ὅμως, ὅπως ὅποτε στὴν Ἔφεσο, ὅταν ἔφτασε ἐκεῖ ὁ Παῦλος (Πράξ. 19,1), τὴν ἀνοιξη τοῦ 52, ἀρχίζοντας τὴν τρίτη ιεραποστολικὴ περιόδεά του. Τὸν φιλοξένησαν μὲ ἀπέραντη ἀγάπη στὸ σπίτι, ὅπου ἔμεναν, καὶ τοῦ συμπαραστάθηκαν ἀκούραστα στὸ ἔργο του σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς τρίχρονης παραμονῆς του στὴ μεγαλύτερη καὶ πλουσιότερη τότε πόλη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἦδη, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀφιξη τοῦ Παύλου, εἶχε σχηματισεῖ μιὰ ὁμάδα χριστιανῶν γύρω ἀπὸ τὸν Ἀκύλλα καὶ τὴν Πρίσκιλλα. Αὐτοί, βέβαια, δέν μίλησαν ποτέ στὴ συναγωγὴ οὔτε δίδαξαν τὰ πλήθη σὲ δημόσιο χώρο, ὅπως ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι. Δέν εἶχαν λάβει ἀπὸ τὸ Θεὸ τέτοιο χάρισμα. Ὡστόσο, σὲ ἰδιαιτέρες συζητήσεις, σὲ φιλικές συναντήσεις, σὲ μικρὲς συγκεντρώσεις ἔδιναν τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ. Διαφώτιζαν, κατηχοῦσαν, ἔθιναν ἀπορίες, διέλιθναν πλάνες, δίδασκαν τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ σὲ πολλοὺς, ὅπως εἶχαν κάνει καὶ στὸν Ἀπολλῶ. Ἐπιπλέον, στὸ σπίτι τους συγκεντρώνονταν τακτικὰ χριστιανοὶ τῆς Ἐφέσου γιὰ τὴ λατρεία τους καὶ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Τὸ μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος, πού, γράφοντας λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα τοῦ 55 τὴν πρώτη του ἐπιστολὴ στοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου, ἀναφέρει κάπου στὸ τέλος της: «Πολλοὺς χριστιανικοὺς ἀσπασμούς σᾶς στέλνουν ὁ Ἀκύλλας καὶ ἡ Πρίσκιλλα, καθὼς καὶ ὅλη ἡ κοινότητα τῶν πιστῶν πού συναθροίζονται στὸ σπίτι τους» (Α΄ Κορ. 16,19).

Στους πιστούς πού συναθροίζονταν στο σπίτι τους, οι δύο σύζυγοι δέν πρόσφεραν μόνο στέγη γιά τήν τέλεση τῆς λατρείας, μά καί κάθε λογῆς πνευματική τροφή, συμπάρσταση, καθοδήγηση. Γνωρίζοντας ἄριστα τό εὐαγγέλιο πού κήρυττε ὁ Παῦλος, τό ἐξηγοῦσαν στους νεοφώτιστους μαθητές. Γι' αὐτό καί ὁ ἀπόστολος τους συνιστοῦσε παντοῦ ὡς «συνεργάτες του στό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. 16,3), συνεργάτες μέ πίστη καί ἀφοσίωση.

Τό πόσο μεγάλες, πόσο ἀπέραντες ἦταν ἡ πίστη καί ἡ ἀφοσίωσή τους τόσο στό Χριστό ὅσο καί στόν Παῦλο, ἀποδείχθηκε μέ μιάν ἀξιοθαύμαστη πράξη αὐτοθυσίας: Ὅταν, μέ τήν ὑποκίνηση κάποιου ἀργυροκόου Δημητρίου, ὁ ὄχλος τῆς Ἐφέσου, εἰδωλολατρικός καί ἰουδαϊκός, δημιούργησε ταραχές ἐξαιτίας τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας (Πράξ. 19, 23-41), ὁ Ἀκύλλας καί ἡ Πρίσκιλλα, γιά νά σώσουν τή ζωή τοῦ Παύλου, πού κινδύνευε, ἔβαλαν σέ κίνδυνο τή δική τους ζωή. Τό ἀποκαλύπτει ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος, γράφοντας στους χριστιανούς τῆς Ρώμης: «Γιά νά σώσουν τή ζωή μου, ἔβαλαν τόν τράχηλό τους κάτω ἀπ' τό μαχαίρι, καί τους εὐγνωμονῶ, ὄχι μόνο ἐγώ, μά καί ὅλες οἱ Ἐκκλησίες τοῦ μή ἰουδαϊκοῦ κόσμου» (Ρωμ. 16,4). Ὁ ἠρωισμός καί ἡ αὐταπάρνησή τους προκάλεσαν ὄχι μόνο τοῦ Παύλου τόν εὐγνώμονα θαυμασμό, μά καί ὄλων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων πού εἶχαν συγκροτηθεῖ ἀπό πρώην εἰδωλολάτρες.

Τό 56 τό ζευγάρι βρέθηκε πάλη στή Ρώμη, ἀπό τήν ὁποία εἶχε διωχθεῖ πρὶν ἀπό ἑπτὰ περίπου χρόνια, μά καί τό διάταγμα κατά τῶν Ἰουδαίων εἶχε ἀνακληθεῖ. Ὁ Παῦλος ἐπιθυμοῦσε ἀπό καιρό νά ἐπισκεφθεῖ τήν αὐτοκρατορική πρωτεύουσα, ὅπου, μοιλονότι ἀρκετοί χριστιανοί εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἀπό διαφορετικά σημεῖα τοῦ κόσμου, κανένας ἀπόστολος δέν εἶχε φτάσει ἀκόμα. Προγραμμάτισε, λοιπόν, νά πάει ἐκεῖ, ἀφοῦ ὅμως πρῶτα ἐπισκεφθεῖ τή Μακεδονία, τήν Ἀχαΐα καί τά Ἱεροσόλυμα. Καί, ὅπως ἔκανε τρία χρόνια πρὶν στήν Ἔφεσο, ἔτσι καί τώρα ἔστειλε στή Ρώμη –ποιοῦς ἄλλους;– τους ἀφοσιωμένους καί καταρτισμένους συνεργάτες του Ἀκύλλα καί Πρίσκιλλα, γιά νά προετοιμάσουν τήν ἱεραποστολική του δράση. Αὐτοί, πρόθυμοι σέ κάθε περίπτωση νά ἐκτελέσουν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί νά ἐργαστοῦν γιά τή δόξα Του, ἄλλαξαν καί πάλη τόπο διαμονῆς. Ξαναπῆγαν στήν καρδιά τοῦ κόσμου. Ἔστησαν τό ἐργαστήρι τους καί διέθεσαν, ὅπως πάντα, τό σπίτι τους γιά τίς συνάξεις τῶν πιστῶν.

Μάταια, ὅμως περίμεναν τόν Παῦλο. Στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου πῆγε πρὶν κατευθυνθεῖ στή Ρώμη, τόν βρῆκαν μεγάλοι πειρασμοί. Γλύτωσε τό θάνατο ἀπό τους φανατικούς Ἰουδαίους, ὄχι ὅμως καί τή φυλάκιση. Δυό ὁλόκληρα χρόνια ἔμεινε στίς φυλακές τοῦ ἡγεμόνα Φήλικα, στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, γιά νά ὀδηγηθεῖ τελικά στή Ρώμη δέσμιος. Δυό χρόνια ἔμεινε καί ἐκεῖ (59-61), περιμένοντας νά δικασθεῖ ἀπό τό αὐτοκρατορικό δικαστήριο, τό ὁποῖο τελικά τόν ἀθώωσε. Δέν εἶναι γνωστό, ἂν, στό διάστημα αὐτό, ζοῦσε στήν ἴδια πόλη καί τό ἅγιο ζευγάρι τοῦ Ἀκύλλα καί τῆς Πρίσκιλλας. Φαίνεται, ὅμως, πῶς ὄχι. Οὔτε ὁ Λουκάς στίς Πράξεις του οὔτε ὁ Παῦλος στίς ἐπιστολές του παρέχουν στοιχεῖα γιά τό πού βρισκόνταν οἱ δύο σύζυγοι τότε, καθώς καί γιά κάμποσα ἀκόμα χρόνια.

Τήν τελευταία πληροφορία τῆς Καινῆς Διαθήκης γι' αὐτούς τήν ἔχουμε ἀπό τή δεύτερη ἐπιστολή τοῦ Παύλου στό μαθητή καί συνεργάτη του Τιμόθεο, ἐπίσκοπο τῆς Ἐφέσου. Στό τέλος τῆς ἐπιστολῆς, τήν ὁποία ὁ ἀπόστολος ἔγραψε ἀνάμεσα στά 64 καί 68, κατά τή δεύτερη φυλάκισή του στή Ρώμη καί λίγο πρὶν ἀπό τόν μαρτυρικό του θάνατο, στέλνει χαιρετισμούς στήν Πρίσκιλλα καί τόν Ἀκύλλα (Β' Τιμ. 4,19). Τότε, ἐπομένως, βρισκόνταν καί πάλη στήν Ἔφεσο. Προφανῶς εἶχαν πάει ἐκεῖ, γιά νά βοηθήσουν μέ τή γνώση καί τήν πείρα τους τόν νεαρό ἐπίσκοπο Τιμόθεο, πού ἀντιμετώπιζε πολλὰ προβλήματα ὄχι μόνο ἀπό Ἰουδαίους καί εἰδωλολάτρες, μά καί ἀπό ἀποστάτες, ὅπως ὁ Φύγελλος καί ὁ Ἑρμογένης (Β' Τιμ. 1,15), καί ἀπό ψευδοδιδασκάλους, ὅπως ὁ Ὑμέναιος καί ὁ Φιλιππός (Β' Τιμ. 2,17), καί ἀπό ναυαγούς τῆς πίστεως, ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος ὁ σιδηρουργός (Α' Τιμ. 1,20· Β' Τιμ. 4,14).

Ἡ Καινή Διαθήκη δέν μᾶς πληροφορεῖ τί ἔκανε τό τίμιο ζευγάρι στή συνέχεια, μετά τό μαρτύριο τοῦ Παύλου, καί ποῖο ἦταν τό τέλος του. Οἱ Ἀποστολικές Διαταγές, κείμενο τοῦ 4ου αἰ., ἀναφέρουν μόνο ὅτι ὁ Παῦλος χειροτόνησε τόν Ἀκύλλα ἐπίσκοπο «τῶν κατά Ἀσίαν παροικιῶν»· τίποτ' ἄλλο. Καί στό συναξάρι τῆς 13ης Φεβρουαρίου, ἡμέρας τῆς μνήμης τους, ἀναγράφεται ἀπλά πῶς εἶχαν μαρτυρικό τέλος, ὅμοιο μ' ἐκεῖνο τοῦ διδασκάλου τους. Ἀποκεφαλίστηκαν ἀπό τους εἰδωλολάτρες, ἀγνωστο πού καί πότε.

Ἄς εὐχνηθοῦμε νά βρισκόνταν καί στήν ἐποχή μας εὐλογημένα ζευγάρια σάν κι αὐτό, ζευγάρια μέ πίστη καί ἀγάπη βαθεῖα στό Χριστό, πού θά γίνονται καλοί συνεργάτες τῶν ἱεραποστόλων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μ.Σ.Π.

Πάντα τά ἔδην

Παντοῦ ἔχει ὁ Θεός τους δικούς Του

Εἶναι γνωστή καί κοινή ἡ πείρα στους ἱεραποστόλους. Αὐτοί μέν κινοῦνται πολλῆς φορές στό ἀγνωστο. Καί οἱ ἴδιοι μεταξύ ἀγνώστων. Ὅμως στό Θεό εἶναι ὅλα γνωστά. Ἡ ἱεραποστολή εἶναι τοῦ Θεοῦ. Καί ὁ Θεός παρουσιάζει πάντοτε κάποιους ἀνθρώπους ἢ καί (ἀόρατους) ἀγγέλους γιά νά διευκολύνει τους δούλους Του στό ἔργο πού τους ἀνέθεσε καί τους ἀποστέλλει.

• Ἡ κ. Τζουλιάννα εἶναι ἀπό τή Ρουμανία. Μητέρα καί γιαιά μέ ἀνεξάντλητο σφρίγος, ζωντάνια καί ἐνεργητικότητα. Δραστηριοποιεῖται στό Κιγκάλι, πρωτεύουσα τῆς Ρουάντα.

Μαζί της συνδέθηκε τηλεφωνικά ἡ Ἀνδριάννα, Ρουμάνια κι αὐτή, Ὀρθόδοξη, ἀεροπόρος στό ἐπάγγελμα, πού ἐργάζεται στήν Κινσάσα καί διευκόλυνε τόν Ἐπίσκοπο Κεντρῶς Ἀφρικῆς νά συνδεθεῖ μέ τους Ἑλληνας τῆς Ρουάντα.

Ἦρθε ἡ κ. Τζουλιάννα μέ τόν ὀδηγό της στή Γκόμα· παρέλαβε τόν Ἐπίσκοπο, τόν πέρασε ἀπό τά σύνορα, μέ κόπο καί δυσκολίες, καί μετά ἀπό διαδρομή τριῶν ὡρῶν παρέδωσε τόν Ἐπίσκοπο στίς φροντίδες τοῦ ζεύγους Νικολάου καί Ρεβέκκας Ἀλεξάκη.

• Ἀεροπορικό ταξίδι πρὸς Γκόμα. Πρώτη φορά πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση. Πορεία πρὸς τό ἀγνωστο. «Θέ μου τί ἄραγε θά δῶ; Τί θ' ἀπαντήσω; Ἄγνωστος στό ἀγνωστο».

– Προσκυνῶ πανιερώτατε.

Ἦταν ἕνας ἀπό τους τρεῖς πιλότους τῆς ἀερογραμμῆς (HBA). Λευκός. Ἑλληνοκύπριος πρέπει νά ναι, σκέφτηκα. Στήν Κύπρο ἔτσι ἀποκαλοῦν τους Ἐπισκόπους. Τόν κοίταξα μέ ἀπορία.

– Λέγομαι Γ.Ο. καί εἶμαι πιλότος. Πάρτε τήν κάρτα μου. Σέ ὅ,τι μέ χρειασθεῖτε, τηλεφωνεῖστε μου. Θά μέ βρεῖτε πρόθυμο.

Ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ στήν ἀγωνία μου, σκέφτηκα.

— Στή Γκόμα, τελευταία, ἀκριβῶς, πόλη, πάνω στά σύνορα μέ τή Ρουάντα, διανυκτέρευσα σ' ἕνα ξενοδοχεῖο.

Τό πρῶτο συλλογιζόμενος· εἶναι δυνατόν νά μήν ὑπάρχει κανένας Ἑλληνας ἐδῶ; Ἄς πάω μέχρι τό Γραφεῖο Πληροφοριῶν τοῦ ξενοδοχείου νά ρωτήσω, ἴσως κάτι μάθω. Πηγαίνοντας, εἶδα κάποιον ὑψηλό καί

Ἡ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδας στή Bujumbura κ. Γεώργιος Κουκούλης (ἀριστερά). Δεξιά ὁ κ. Χρῆστος Καμπέρης, Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητας. Στό μέσον ὁ π. Josef Kashiinda.

σωματώδη κύριο, πού ἔπαιρνε τόν πρωινό καφέ του.

– Καλημέρα παπά, μοῦ φώναξε.

Ἄκνητοποιήθηκα καί τόν κοίταξα μέ ἀπορία.

– Εἴσατε Ἑλληνας;

– Ὁχι. Εἶμαι Ἴταλος, ἀλλὰ ξέρω Ἑλληνικά.

– Νά καθίσω λίγο κοντά σας;

– Κάθησε.

– Ξέρετε νά ὑπάρχει κανένας Ἑλληνας ἐδῶ στή Γκόμα;

– Ναί, ὑπάρχει ἕνας. Λέγεται Μενέλλας.

– Μενέλλας;

– Ὁχι, Μενέλλας, ἐπέμενε, ἐνῶ ἀνέσυρε ἀπό τή θήκη του τό κιντῶ τηλεφῶνό του.

Πάτησε τά κουμπιά καί βρῆκε τό ... «Μενέλλα».

– Ἐλα Μενέλλα. Εἶμαι στό ξενοδοχεῖο «Nyira» δίπλα μου εἶναι ἕνας Ἑλληνας παπᾶς. Ἐλα νά τόν δεῖς. Σέ περιμένω. Δέν πέρασαν 15' λεπτά τῆς ὥρας καί ὁ Μενέλλας κατέφθασε μέ τό αὐτοκίνητό του. Χαρές, γνωριμίες, ξεναγήσεις, ιστορίες, παρελθόντα, παρόντα...

– Σεβασμιώτατε, σέ ὅ,τι χρειασθεῖτε, εἶτε ἐδῶ στή Γκόμα εἶτε στίς γειτονικές χῶρες Ρουάντα, Μπουρούντι εἶτε στίς γειτονικές πόλεις Ἴσιρο, Μπένι, Κισανγκάνι... Εἶμαι πρόθυμος καί μπορῶ νά σᾶς βοηθήσω...

Κι ἄλλος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, σκέφθηκα.

Αὐτά κι ἄλλα πολλὰ, ἕνα πιστοποιοῦν·

«Πηγαίνετε στά ἔθνη,
ἐγὼ θά εἶμαι μαζί σας
σ' ὅλες τίς μέρες τῆς ζωῆς σας»

† ὁ Κ. Ἀ. Ἰ.

Θανατηφόρα «έπιδημία» στήν Κορέα

ΝΟΜΙΖΕ ότι την άπατούσε ο σύζυγός της. Τού κλέβει, λοιπόν, την πιστωτική κάρτα και μαζί με τα δύο μικρά παιδιά της πηγαίνει στην αγορά. Τους ψωνίζει ρούχα, παπούτσια και παιχνίδια, κι ένα λευκό φόρεμα για τον εαυτό της. Κατόπιν ποζάρουν για την τελευταία αναμνηστική φωτογραφία τους. Μετά την φωτογράφιση κερνάει παγωτό τα μικρά και τέλος τα πηγαίνει για διασκέδαση στο λούνα πάρκ. Και την ώρα που τα παιδιά της είναι άπορροφημένα στο παιχνίδι, εκείνη τα κοιτά για τελευταία φορά και με σπαραξικάρδιους θυμαίους παίρνει το δρόμο για τη θάλασσα. Σ' έναν απόκρυφο και απόκρημνο βράχο γράφει ένα αποχαιρετιστήριο σημείωμα. Το τοποθετεί δίπλα στην τσάντα και τα παπούτσια της κι ύστερα μ' ένα σάλτο μορτάλε αφήνει την τελευταία της πνοή στο πέλαγος...

Άληθινή ιστορία; Όχι. Σενάριο από ένα δημοφιλές σήριαλ που προβλήθηκε τους τελευταίους μήνες απ' την κορεατική τηλεόραση. Άλλ' όπως είναι γνωστό, οι σεναριογράφοι καταγράφουν την καθημερινή πραγματικότητα. Εάν η θεματολογία τους θ' άφορούσε άλλους καιρούς και τόπους δεν θα γίνονταν πιστευτοί και τα έργα τους δεν θ' είχαν απήχηση στις λαϊκές μάζες. Κι επειδή στην Κορέα οι αυτοκτονίες ή οι απόπειρες αυτοκτονιών είναι καθημερινό φαινόμενο, γι' αυτό και στις τηλεοράσεις προβάλλονται, παρ' όλη τις αντιρρήσεις πολλών, κατ' επανάληψη τέτοιες σκηνές.

Στήν περιοχή Tae Jong Dae (λίγο έξω απ' το Πουσάν), όπου ψηλά από το βουνό βλέπεις κατακόρυφα κάτω την θάλασσα, συναντά ο επισκέπτης ένα τεράστιο άγαλμα, που ονομάζεται Mo Tsa Sang και σκοπό του έχει να αποτρέψει τις αυτοκτονίες! Τοποθετήθηκε εκεί γιατί στο απόκρημνο αυτό μέρος έχουν τερματίσει τη ζωή τους εκατοντάδες Κορεάτες και γι' αυτό έχει χαρακτηριστεί ως σημείο «ύψηλης επικινδυνότητας». Το άγαλμα αυτό παριστάνει μιά θλιμμένη μητέρα που κρατά τρυφερά στήν αγκαλιά της ένα αγόρι κι ένα κορίτσι και καλεί τους πιθανούς (υποψήφιους) αυτόχειρες να θυμηθούν τα παιδιά και όποιους άλλους αφήνουν πίσω τους.

Σέ πρόσφατο δημοσίευμα έφημερίδας στήν Κορέα, έξ άφορμής της αυτοκτονίας του Chung Mong - hun, προέδρου της πολύ γνωστής και μεγάλης εταιρείας Hyundai, ο άρθρογράφος γράφει ότι «οι αυτοκτονίες στήν Κορέα έχουν γίνει έπιδημία». Αναφέροντας πολλά στοιχεία για τό θέμα αυτό, δίνει την ανατριχιαστική πληροφορία ότι "σύμφωνα με τά στοιχεία της άστυνομίας, 13.055 Κορεάτες αυτοκτόνησαν τό 2002, και κατά μέσο όρο 36 άνθρωποι αυτοκτονούν κάθε μέρα"! Σέ σχετικό άρθρο άλλης έφημερίδας αναφέρεται ότι οι αυτοκτονίες έχουν διπλασιασθεί κατά την τελευταία δεκαετία στήν Κορέα και πώς είναι ή έβδομη αίτια θανάτου, μέ πρώτο τόν καρκίνο στομάχου και πνεύμονος. Μ' άλλα λόγια οι αυτοκτονίες έχουν γίνει μέρος της ζωής των Κορεατών, γι' αυτό και τό σόκ που προκαλεί τό άκουσμα μιάς νέας αυτοκτονίας δεν είναι ανάλογο του τραγικού γεγονότος. Άντίθετα, μάλιστα, σέ όρισμένες περιπτώσεις θεωρείται ήρωισμός, όπως συνέβη μέ τόν Lee Kyung-hae, που, υπερασπιζόμενος τά συμφέροντα των άγροτών, αυτομαχαιρώθηκε μπροστά στά έκπληκτα μάτια των συναδέλφων του, οι όποιοι τόν απόκάλεσαν «μάρτυρα» για την πράξη του αυτή!

Θά μπορούσε κανείς νά συνοψίσει σέ δύο κυρίως τούς λόγους που οδηγούν στον θάνατο τόσες χιλιάδες ανθρώ-

πους: οικονομικοί και κοινωνικοί. Σύμφωνα μέ τό προαναφερθέν δημοσίευμα ως συννηθέστεροι λόγοι αυτοκτονίας αναφέρονται ή έπαγγελματική χρεωκοπία, ή οικονομική δυσπραγία, ή συζυγική άπάτη, ή μοναξιά και ή άποτυχία των μαθητών στίς σχολικές εξετάσεις. Είναι τρομερά άνησυχητικό τό φαινόμενο των αυτοκτονιών σέ έφήβους λόγω άποτυχίας τους στίς εισαγωγικές εξετάσεις για τό Πανεπιστήμιο. Μέ όδύνη ψυχής βλέπεις νεαρά βήλαστάρια, πρίν άκόμη άνοιξουν τά φτερά τους για τόν «πηγαιμό τους στήν Ίθάκη», νά τελειώνουν τό ταξίδι της ζωής τόσο άδοξα, πιεζόμενοι άπό τόν κοινωνικό τους περίγυρο. Τό 2002 συνολικά αυτοκτόνησαν 272 έφηβοι!

Είναι επίσης θλιβερό νά βλέπεις νεαρούς οικογενειάρχες νά τερματίζουν τη ζωή τους λόγω έπαγγελματικής άποτυχίας. Και επειδή ή οικονομία της Κορέας, σύμφωνα μέ τούς οικονομικούς αναλυτές, βρίσκεται σέ μεγάλη κρίση, τό ποσοστό αυτοκτονιών για οικονομικούς λόγους έχει συνεχώς άνοδικές τάσεις, ιδιαίτερα ανάμεσα στους τριαντάρηδες. Τά πιό κάτω στοιχεία άπό τό National Police Agency (NPA) είναι ήλιαν ένδεικτικά: Αυτοκτόνησαν για οικονομικούς λόγους τό 2000 (2.444), τό 2001 (2.446) και τό 2002 (2.655). Υπολογίζεται ότι περισσότεροι άπό τρία έκατομμύρια Κορεάτες βρίσκονται στή μαύρη λίστα των ανθρώπων που έχουν σοβαρό πρόβλημα μέ τίς πιστωτικές κάρτες και κινδυνεύουν νά πάνε φυλακή. Και πρίν όδηγηθούν στήν φυλακή επειδή δεν μπορούν νά έρθουν άντιμέτωποι μέ την κοινωνική άπόρριψη και την κατακραυγή καταλήγουν στήν εύκολη «λήυση» της αυτοκτονίας, και μάλιστα αρκετές φορές όμαδικώς! Συμβαίνει δηλαδή νά αυτοκτονούν όμαδικώς όλόκληρες οικογένειες, πέφτοντας έκ προμελέτης μέ τό αυτοκίνητό τους σέ κάποια χαράδρα, πυρπολώντας τό σπίτι τους, κ.λπ.

Η έγκατάλειψη των ηλικιωμένων, όπως προαναφέραμε, είναι επίσης μιά άλλη βασική αίτια αυτοκτονιών, που πλήττει, κυρίως, τόν άνδρικό πληθυσμό. Σύμφωνα μέ τά στοιχεία της NPA τό ποσοστό αυτοκτονίας των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας έχει διπλασιαστεί άπό τό 1999 μέχρι τό 2002, μέ συνέπεια τά τελευταία τέσσερα χρόνια νά έχουν αυτοκτονήσει 12.557 ηλικιωμένοι. «Η αυτοκτονία είναι ή τελευταία διέξοδος για την άντιμετώπιση της άπεληπισίας και της κατάθλιψης» λέει ό Κορεάτης ψυχίατρος Kim Hye-nam.

Άναμφίβολα ή έπιδημία των αυτοκτονιών προσβάλλει κυρίως τούς οικονομικά άδύνατους (χωρίς νά άποκλείονται και οι εύκατάστατοι των όποιων ό θάνατος δι' αυτοκτονίας έχει μεγαλύτερο άντίκτυπο στήν κοινωνία γενικότερα) γιατί ή ζωή γι' αυτούς γίνεται καθημερινά όλο και χειρότερη χωρίς έλπίδα άπεγκλιβισμού άπ' την τραγική κατάσταση στήν όποία βρίσκονται. «Η αύξηση των αυτοκτονιών υπολογίζεται ότι πλήττει τούς φτωχούς και άδικημένους

άνθρώπους και είναι άποτέλεσμα της γρήγορης κατάρρευσης της μεσαίας τάξης έξ αίτίας της οικονομικής παρακμής», τονίζει ό καθηγητής της κοινωνικής ψυχολογίας στό Πανεπιστήμιο Sogang University, Cho Geung-ho. Έτσι ή αυτοκτονία, αυτός ό «κοινωνικός δολοφόνος» θεωρείται σάν «λήτρωση» άπ' την κακιά μοίρα τους. Για πολλούς μάλιστα είναι ή καλύτερη έπιλογή δεδομένου πώς πιστεύουν ότι σέ μιά μετενάρκωσή τους πολύ πιθανόν νά βρεθούν σέ καλύτερη άπό την τωρινή κατάσταση.

Τό φαινόμενο των αυτοκτονιών –που δεν είναι «έπιδημία» μόνο στήν Κορέα, αλλά πλήττει όλες τις μεγάλες άσιατικές χώρες– έχει βαθύτερα αίτια. Στή φιλοσοφική και θρησκευτική παράδοση των Άσιατών ή άνθρωπινη ζωή δεν έχει την άξια που έχει σέ λαούς μέ έλληνικό και χριστιανικό ύπόβαθρο. Δισεκατομμύρια Άσιάτες δεν πιστεύουν –γιατί δεν τούς τό δίδαξε κανείς– στον Χριστό που είναι ό «Άρχηγός της Ζωής» (Πρ. 3,15), «ή Άλήθεια και ή Ζωή» (Ίω. 14,6), «ή Ζωή και ή Άνάστασις» (Ίω. 11,25). Τούς είναι έν πολλοίς άγνωστος ό όρος «αίώνιος ζωή» γι' αυτό και ή ζωή των περισσοτέρων έξικνεΐται στό έδώ και στό τώρα. Η Χριστοζωή που έπαγγέλλεται αγαθά και για την παρούσα και για την μέλλουσα ζωή (βλ. 1 Τιμ. 4,8) δεν έχει έπηρεάσει την προσωπική τους ζωή και τίς κοινωνικές τους δομές. Δεν έμαθαν άπό νέοι ότι δεν είμαστε «σορά της τύχης», αλλά ή ζωή του κάθε άνθρώπου είναι μοναδικό και άνεπανάληπτο δώρο του Δημιουργού και πώς ή ζωή μέ τίς δυσκολίες, τίς περιπέτειες, τίς άποτυχίες και τά βάσανά της είναι ώραία, άρκει νά αγαπούμε τόν Θεό και τούς άδελφούς μας, γιατί μέ την άγάπη μεταβαίνουμε «έκ του θανάτου εις την ζωήν...» ενώ «ό μή αγαπών τόν άδελφόν μένει έν τῷ θανάτῳ» (1 Ίω. 3,14). Γι' αυτό και τόσο εύκολα δίνουν τέρμα στή ζωή τους, σχεδόν όσο εύκολα αυτοκτονούν οι ήρωες των καθημερινών σήριαλ στήν τηλεόρασή τους.

Η Όρθόδοξη Έκκλησία, που είναι ή μεγαλύτερη κάταφραση της ζωής, τό πιό άληθινό πανηγύρι της ζωής, άφου μέ την Άνάσταση του Χριστού κομίζει την χαρά και την έλπίδα για την προσωπική άνάσταση του κάθε άνθρώπου, έχει την δύναμη νά δώσει χαρά και έλπίδα σ' όλα αυτά τά δισεκατομμύρια συνανθρώπων μας, που στήν πλειονότητά τους ζούν μέ την πρόγευση του θανάτου. Η συμμετοχή τους στή χαρά της Άνάστασης είναι αναφαίρετο δικαίωμά τους. Κι είναι καιρός νά νοιαστούμε για νά καταστούν συγκληρονόμοι και συμμετοχοί «της έπαγγελίας έν Χριστῷ Ίησοῦ διά του εύαγγελίου» (Έφ. 3,6).

*π. Άμβρόσιος Ζωγράφος
Σεούλ Κορέας*

Τό άγαλμα της μητέρας μέ τά δύο παιδιά, που σκοπό έχει νά αποτρέψει τις αυτοκτονίες.

Στή Sandoa

... Στό πρόχειρο βαπτιστήριο έρριξαν ένα μεγάλο πλαστικό κάλυμμα...

Έκατόν τριάντα ενήλικες, παιδιά και μωρά βαπτίσθηκαν εκείνη την ημέρα στή Sandoa.

«Όσοι εις Χριστόν έβαπτίσθητε, Χριστόν ένεδύσασθε».

Φεύγοντας από τό Kasazi κατάκοποι μετά τήν κυριακάτικη θεία Λειτουργία, βαπτίσεις και γάμους, πήραμε τό δρόμο πρός τή Sandoa, όπου μάς περίμενε πολύς κόσμος και θά έπρεπε νά φθάσουμε έγκαίρως. Όμως τά προγράμματα δέν τηρούνται πάντα, γιατί μεσολαβούν απρόοπτα και δυσάρεστα γεγονότα. Μετά από τετράωρη πορεία σέ "βομβαρδισμένους" δρόμους, ή μπροστινή ρόδα του αυτοκινήτου μάς έφυγε από τή θέση της και ευτυχώς πού τρέχαμε μέ μικρή ταχύτητα και δέ βρεθήκαμε μέσα στά βαλτώδη νερά του Lulua ποταμού. Έγινε σχεδόν ολόκληρη άγρυπνία απ' όθλους μέχρι νά βρεθούν τά αναγκαία και νά επιδιορθωθεί τό αυτοκίνητο και ευτυχώς πού είμαστε κοντά στίς εγκαταστάσεις του Έλληνα έπιχειρηματία κ. Θωμά Ντούνη, πού μάς συμπαρίσταται πρόθυμα.

Όταν φτάσαμε τήν άλληλη μέρα στήν ώραία Sandoa, τήν κατάφυτη από φοίνικες και πολύ βλάστηση, ένα πλῆθος κόσμου μάς περίμενε και ή έδώ υποδοχή είχε πολλά πράγματα νά φανερώσει, από μόνη της, για τό έργο πού άρχισε και συνεχίζεται. Θαυμάσαμε τή συμπεριφορά των ανθρώπων του Θεού και κυρίως των μικρών παιδιών, πού από μόνα τους έλεγαν "βατικία" ευλογείτε πάτερ μου, και έσκυβαν τό κεφαλάκι τους νά ευλογηθούν. Από μόνοι τους κτίσανε πλινθόκτιστο ναό και πρόχειρο σταυροειδές βαπτιστήριο και περίμεναν μέ πολύ λαχτάρα τά μεγαλεία του Θεού.

Τήν άλληλη μέρα κατέφθασαν από πολύ νωρίς άρκετοί πιστοί και κατηχούμενοι από τά γύρω χωριά μέ τά πόδια και συμμετείχαν στή θεία Λειτουργία. Ό π. Θεόφιλος έξομολόγησε τους πιστούς και κατηχούμενους και τό βράδυ άλλήλα και τό πρωί. Στό πρόχειρο βαπτιστήριο έρριξαν ένα μεγάλο πλαστικό κάλυμμα αυτοκινήτου και έφτιαξαν διαδρόμους μέ χόρτα για νά μπαίνουν μέ καθαρά πόδια μέσα στό νερό του βαπτιστηρίου. Έβοήθησαν νά γίνουν πολύ τακτικά όλα τά του βαπτίσματος και θαυμάσαμε τί γεννά τελικά ό πόθος του Θεού και τί ρύσεις βρίσκονται για κάθε περίπτωση. Έκατόν

τριάντα ενήλικες, παιδιά και μωρά βαπτίσθηκαν εκείνη τήν ημέρα στή Sandoa. Μετά τό χρίσμα και τή θεία Κοινωνία άκολούθησαν έπτά γάμοι νεοφωτίστων κάτω από τό μεγάλο δένδρο της αύλης, πού παρακολούθησε πλῆθος κόσμου πού είχε καταφθάσει.

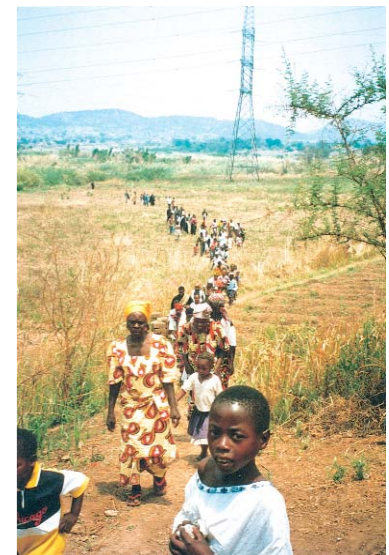
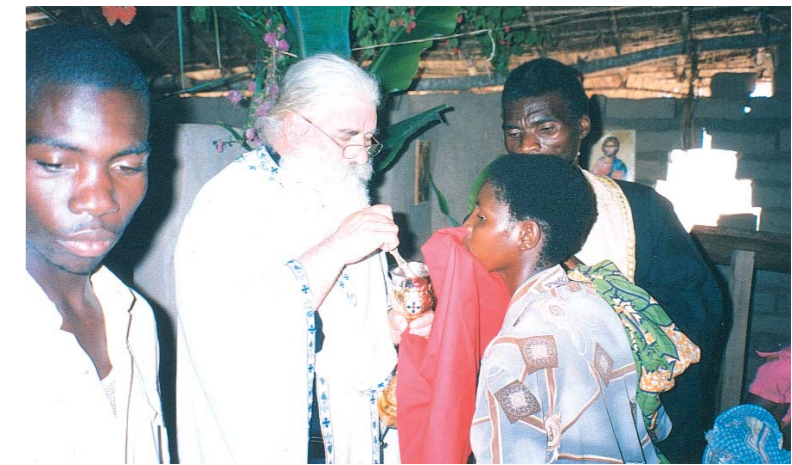
Μόλις τελειώσαμε, κατέφθασε μία μεγάλη ομάδα πιστών και παρακαλούσαν νά πάμε στό χωριό τους για εύλογία. Πήγαμε, μαζεύτηκαν και άλλοι από τά γύρω χωριά και άνοιξε μεγάλη συζήτηση σχετικά μέ τήν Όρθόδοξη πίστη. Οι έρωτήσεις στρέφονταν περισσότερο γύρω από τους πειρασμούς πού δέ λείπουν και μετά τήν είσοδο τους στήν Έκκλησία και γιατί πολλές φορές ό πόλεμος αυτός είναι φανερός και δύσκολος. Ό π. Θεόφιλος, έμπειρος ιερέας τους έξηγοΰσε πως ή χριστιανική ζωή είναι κόπος και πόνος και σταυρού έπαγγελία και πως όλοι οι άγιοι μάς μπήκαν στήν ουράνια βασιλεία μέ άγώνες και θυσίες και αυτό θά πρέπει νά κάνει καθένας από μάς για τήν σωτηρία του.

Στίς ένορίες πού έπισκεπτόμαστε διαπιστώνουμε κάθε φορά τήν ανάγκη ύπαρξης Όρθόδοξων δημοτικών σχολείων. Στή συγκεκριμένη ένορία άρχισε από φέτος ή λειτουργία δημοτικού σχολείου. Μερικές χιλιάδες παιδιά φοιτούν στά τριάντα σχολεία της Έκκλησίας και γνωρίζουν τήν Όρθόδοξη πίστη από μικρή ηλικία.

Η παραμονή μάς στή Sandoa τελείωσε μέ έπίσκεψη στίς άρχές της πόλεως, όπου παρουσιάσαμε τό νέο ιερέα μάς. Κάναμε προσπάθεια νά βρούμε κατάλληλο οικόπεδο για νά κτίσουμε ναό και σπίτι του ιερέα, για νά μένει στό χωριό και νά είναι και κοντά στους πιστούς άλλήλα και νά επιβλέπει τά παιδιά του σχολείου.

Μακάρι τά σχέδια νά ευωδοθούν και μία ζωντανή ένορία νά άποκτήσει τό αυτονόητο: ένα ναό.

Άρχιμ. Μελέτιος Γρηγοριάτης

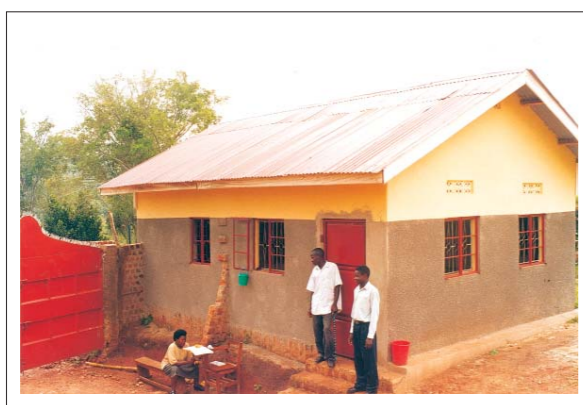
Έπάνω: Ό π. Μελέτιος μεταλαμβάνει τους νεοφωτίστους.

Μέση: Βαπτιστήριο στό Kasazi. «Θαυμάσαμε τί ρύσεις βρίσκονται για κάθε περίπτωση».

Κάτω: Μετά τή βάπτισιν όλοι οι νεοφωτίστοι επιστρέφουν στό ναό για νά κοινωνήσουν.

Μιά σχολική γιορτή στήν Ουγκάντα

Ντεγκέα. Ή είσοδος στο χώρο των κτιρίων της ιεραποστολής

Κάτω από τό φώς της Μεταμορφώσεως, μέ τόν ναό της Μεταμορφώσεως του Κυρίου στο κέντρο της πανέμορφης και καταπράσινης μεγάλης εδαφικής έκτασης του σχολείου της Degeeya, δύο χιλιάδες παιδιά της Ουγκάντας δέχονται τά φώτα της παιδείας.

Είναι όντως καμάρι για τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία της Ουγκάντας αυτό τό σχολείο. Έχει τόν μεγαλύτερο αριθμό μαθητῶν μέχρι σήμερα καί ἡ ἔδρα του βρίσκεται στήν καρδιά, θά λέγαμε, της Ὁρθοδοξίας αὐτῆς της χώρας.

Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περιοχή γεννήθηκε καί ἔζησε ὁ ἀείμνηστος ἀρχιερεὺς Χριστόφορος Spartas, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἰδρυτής της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας της Ουγκάντας. Ἀναζητήσε καί βρῆκε μόνος του τόν θησαυρό της Ὁρθοδόξου Πίστεως κατά θαυμαστό τρόπο, ἐρευνώντας καί μελετώντας βιβλία καί τήν ἡμέρα της μεγάλης ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων τοῦ 1929, ἔκανε τήν ἐπίσημη διακήρυξη της ἰδρύσεως της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας της Ουγκάντας, μαζί μέ ὄσους, ἐν τῷ μεταξύ, ἀσπάσθηκαν τόν σοφό λόγο του καί ἐνστερνίσθηκαν τήν ὀρθή πίστη του.

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς οἱ σοφοὶ γέροντες, θεμελιωτές της Ὁρθοδοξίας, ἔθεσαν σέ λειτουργία κέντρα Παιδείας. Ἰδρυσαν σχολεῖα γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν κατά Χριστόν παιδεία στά παιδιά της χώρας τους. Εἶναι ἄξιο νά σημειωθεῖ ὅτι τό σχολεῖο πού βρίσκεται στό λόφο Namungoona της Καμπάλα, της πρωτεύουσας της Ουγκάντας, ἐκεῖ ὅπου ἐδράζεται καί ἡ Ὁρθόδοξη Ἐπισκοπή μέ τόν μητροπολιτικό ναό τοῦ ἀγίου Νικολάου, εἶναι τό πρῶτο στήν ἱστορία ἰδιωτικό σχολεῖο, σέ ὅλη τή χώρα. Πέρασε περίοδους μεγάλης ἀκμῆς, ἐπαίδευσε ἐπιστήμονες, πολλῶν ἐκ τῶν ὁποίων τά ὀνόματα εἶναι γνωστά σέ ὅλο τόν κόσμο.

Αὐτό ἦταν γενικώτερα τό ἐπίπεδο τῶν πολλῶν κέντρων παιδείας της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατά τόν εἰκοστό αἰῶνα, μέχρι τήν ἐποχή πού ἄρχισαν οἱ ἐσωτερικές ἀναταραχές της χώρας. Τό σοβαρώτατο αὐτό πρόβλημα διήρκεσε, δυστυχῶς, πολλὰ χρόνια καί, ὅπως ἦταν φυσικό, προκάλεσε σοβαρή δόνηση στό ὅλο οἰκοδόμημα της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τά πράγματα ἐξελίχθηκαν πολύ ἄσχημα καί ἔφθασαν στόν κίνδυνο της διάλυσης, τοῦ τερματισμοῦ καί τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ θανάτου. Ἀλλῆ «ὁ Ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν» ἀνέστησε τήν Ἐκκλησία Του, ἡ ὁποία πλέον ἀνασυγκροτεῖται καί ἀναγεννᾶται κάτω ἀπό τήν ἀγρυπνη φροντίδα τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἰωάν, ἐπανευρίσκει τήν αἴγλη της, τό ζῆλο της καί τά χαρίσματά της!

Αὐτά τά χαρίσματα διακρίναμε μέ χαρά, μέ τή συμμετοχή μας καί μόνο στή μεγάλη γιορτή - πανηγύρι τοῦ Σχολείου της Degeeya, πού προαναφέραμε, κατά τήν ἡμέρα της γιορτῆς της Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου.

Μετά τήν τέλεση της ἀρχιερατικῆς θείας Λειτουργίας ἀκολούθησε ἡ σχολική γιορτή, τήν ὁποία παρακολούθησαν οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν καί πλῆθος λαοῦ. Ἡ ἐναρξη ἔγινε μέ τόν Ἐθνικό ὕμνο καί τήν ἐπαρση της σημαίας καί στή συνέχεια ὅλοι ὄσοι ἔλαβαν μέρος στή γιορτή μᾶς ἐξέπληξαν μέ τίς μουσικές ἐμφανί-

σεις, τό μεστό λόγο, τήν τάξη πού ἐπικρατοῦσε. Ἀκολούθησαν καινούργιες ἐκπλήξεις - ἀποκαλύψεις, ἀλλοῦ εἶδους, καθῶς ἡ γιορτή συνέχιζε τό πρόγραμμά της καί οἱ ὀμιλητές ἐνημέρωναν τοὺς παρευρισκομένους γιά τή γενικότερη κατάσταση τοῦ σχολείου καί τά ἐπί μέρους προβλήματα.

Ἄς ἀναφερθοῦμε μόνον στό ἔμπυχο ὑλικό τοῦ σχολείου, ἰδιαίτερα στοὺς μαθητές καί στίς μαθήτριες. Ὅλα τά παιδιά, στό σύνολό τους, ἀνέρχονται στόν ἀριθμό τῶν δύο χιλιάδων (2000). Ἀπό αὐτά τά παιδιά τά ἑξακόσια (600) εἶναι οἰκοτρόφοι τοῦ σχολείου καί ἀπό αὐτοὺς τοὺς οἰκοτρόφους, τά τετρακόσια (400) παιδιά εἶναι ὀρφανὰ! Διακόσια περίπου ἀγόρια καί ἄλλα τόσα κορίτσια.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀρφανῶν παιδιῶν στήν Ουγκάντα εἶναι τρομακτικός...

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει ἀνοίξει τήν ἀγκάλη της σ' αὐτά τά ὀρφανὰ παιδιά. Σέ κάθε δικό της σχολεῖο - ὅπου μέ πολλοὺς κόπους καί μέ ἀκατάβλητο θάρρος μπορεῖ νά λειτουργεῖ καί ἓνα οἰκοτροφεῖο - ἀνοίγει διάπλατα τήν πόρτα της σέ ὅλα τά παιδιά της περιοχῆς καί φροντίζει νά τοὺς ἐξασφαλίσει ἓνα πιάτο καθημερινά, ἔστω μέ οὐγκάλι μόνο καί φασόλια ξερά. Τά παιδιά ἐπιζοῦν καί εἶναι χαρούμενα.

Ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε κάποια νοῦμερα ἀπό δύο Σχολεῖα ἀκόμα. Στό σχολεῖο τοῦ λόφου Namungoona, πολύ πλησίον της Ἐπισκοπῆς, τά ὀρφανὰ παιδιά εἶναι διακόσια (200), στό σύνολο τῶν τετρακοσίων (400) οἰκοτρόφων. Στό σχολεῖο της περιοχῆς Katente, μέ ὀλιγότερο ἀριθμὸ μαθητῶν, τά ὀρφανὰ παιδιά εἶναι πενήντα (50) μέσα στά ἑκατὸ πενήντα (150) ἐσωτερικά κ.ο.κ.ε. στά ὑπόλοιπα σχολεῖα της Ἐκκλησίας πού εἶναι τριάντα πέντε στό σύνολο.

Ὡστόσο, εἶναι ἄμεση ἡ ἀνάγκη νά κτισθοῦν καί νά λειτουργήσουν Γυμνάσια, στίς περιοχές πού λειτουργοῦν μόνον Δημοτικά σχολεῖα, ὥστε νά μὴ χάνονται τά παιδιά της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀναζητώντας Γυμνασιακές σπουδές σέ σχολεῖα ἄλλων ὁμοιογίων.

Ἡ ἐκπλήξη ἀπὸ τήν ποιότητα της σχολικῆς γιορτῆς της Degeeya, ἀντισταθμίζει βιωματικά, σέ ἓνα μέτρο, τίς ἐκπλήξεις ἀπὸ τό μέγεθος καί τήν ποικιλία τῶν ἀναγκῶν καί δημιουργεῖ ἐλπίδες γιά τήν κάλυψή τους, σὺν τῷ χρόνῳ, μέ τή χάρη τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ.

Τό πενιχρὸ ἰατρεῖο στό σχολεῖο της Degeeya, ἡ καλὰ ὀργανωμένη κλινικὴ στήν Καμπάλα, στό λόφο Namungoona καί ὁποια ἄλλα μικρὰ ἰατρεῖα προβάλλουν δειλὰ-δειλὰ στίς ἐνορίες της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας της Ουγκάντας, προσπαθοῦν νά καλύψουν τά προβλήματα της υγείας τῶν πιστῶν.

Οἱ ἀνάγκες πού ὑπάρχουν σ' αὐτά τά ἰδρύματα εἶναι πολὺ μεγάλες. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ἡ ἀγάπη φίλων καί ἀδελφῶν, ἰκανῶν νά συμπαρασταθοῦν, δέν θά μείνει ἀδιάφορη.

“ΣΤΑΧΥΣ”

Χορωδία τῶν παιδιῶν πού φοιτοῦν στή σχολεῖα της ἐνορίας.

Ἱερός ναός Μεταμορφώσεως Ντεγκέα.

Τό οἰκοτροφεῖο - ὀρφανοτροφεῖο θηλέων. Ἀπὸ τά 600 παιδιά πού εἶναι οἰκοτρόφοι, τά 400 εἶναι ὀρφανὰ.

Κυριακή πρωί. Ὁ ιερός ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου στή Σεούλ μοιάζει νά «λάμπει» λουσμένος στίς ἀνταύγειες αὐτοῦ τοῦ ἡλιόλουστου φθινοπωρινοῦ πρωινοῦ. Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ζήλων κ. Σωτήριος, καί ἄλλοι δύο ἱερεῖς –ὁ π. Ἀντώνιος Woo καί ὁ π. Ἀμβρόσιος Ζωγράφος– βρίσκονται ἤδη στό ναό καί προσκομίζουν. Ὁ Ἀναγνώστης διαβάζει τήν Α΄ Ὑμνα.

Μετά τό ἄναμα τοῦ κεριοῦ στό μανουάλι τοῦ νάρθηκα, κατευθύνομαι πρὸς τήν θαυματουργή, παλαιά ρωσική εἰκόνα τῆς Παναγίας πού βρίσκεται ἀριστερά τοῦ Τέμπλου. Γονατίζω, προσκυνῶ τή χάρη τῆς καί τῆς ἀνοίγω διάπλατα τήν καρδιά μου. Σήμερα τό πρωί νιώθω μιά ἀνεξήγητα μεγάλη κι ἀσυγκράτητη χαρά νά πλημμυρίζει τήν ὑπαρξή μου. Τήν παρακαλῶ, τήν εὐχαριστῶ...

Καθώς ἀπομακρύνομαι ἀπό τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας, διαπιστώνω πὼς μέσα στό ναό κάνει κρύο. Ἀποφασίζω νά πάω στό δωμάτιό μου γιά νά φορέσω μιά πιό ζεστή ζακέτα. Ἔτσι, βγαίνω ἀπό τό ναό. Μόλις ὅμως βρέθηκα στήν ἄκρη τοῦ πλατύσκαλου ἔνωσα κάτι σάν σπρώξιμο, παραπάτησα καί ἄρχισα νά κατεβαίνω μέ κουλουριασμένο τό σῶμα ἕνα – ἕνα τά σκαλιὰ τῆς ἐκκλησίας. Ὅταν ἔφτασα στό τελευταῖο σκαλί, τό σῶμα μου εἶχε πάρει τό σχῆμα τοῦ σαλιγγαριοῦ. Στήν προσπάθειά μου νά σηκωθῶ –δέν ὑπῆρχε κανείς στήν αὐλή ἐκείνη τήν ὥρα– ἔνωσα πολὺ δυνατοῦς πόνους στή βάση τοῦ αὐχένα καί στό κέντρο τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Σιγά – σιγά καί μέ προσεκτικές κινήσεις ἔπιασα μέ τά δύο χέρια τό κεφάλι μου γιά νά τό στηρίξω καί σηκώθηκα. Μέ δυσκολία κατευθύνθηκα στόν ξενώνα πού βρίσκεται δίπλα ἀπό τό ναό γιά νά ζητήσω βοήθεια ἀπό δύο Ἑλληνίδες, οἱ ὁποῖες τίς μέρες ἐκείνες συνέπεσε νά βρίσκονται στό ἱεραποστολικό κέντρο, τήν κ. Μαρία Γιαννούδη ἀπό τήν Αὐστραλία καί τήν

ἀγιογράφο κόρη τῆς, Δωροθέα. Τρόμαξαν ὅταν μέ εἶδαν. Τοὺς ἐξήγησα τί εἶχε συμβεῖ. Μέ ἔβαλαν νά καθίσω σέ μιά καρέκλα. Ἡ κ. Μαρία μοῦ κρατοῦσε ἀκίνητο τό κεφάλι, ἐνῶ ἡ Δώρα ἔτρεξε γιά νά ζητήσει βοήθεια.

Σέ λίγο καταφθάνει ἡ Δώρα μέ τόν Κορεάτη θεολόγο Γιόχαν Πάρκ οἱ ὁποῖοι κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά ἀντιμετωπίσουν τήν κατάσταση. Τοὺς παρακάλεσα νά μή ποῦν τίποτε στό Θεοφιλέστατο καί στοὺς ἱερεῖς γιά νά μή δημιουργηθεῖ κανένα πρόβλημα τήν ὥρα τῆς θείας Λατρείας. Ὅμως διαπίστωσα πὼς ἦταν ἤδη ἄργά. Εἶχαν κιόλας ἐνημερωθεῖ, καί εἶχαν δώσει ἐντολή νά κληθεῖ ἀσθενοφόρο γιά μεταφορά μου σέ νοσοκομεῖο. Ὅταν μετά ἀπό λίγη ὥρα ἦρθε τό ἀσθενοφόρο, οἱ τραυματιοφορεῖς μοῦ ἀκίνητοποιησαν τό σῶμα, ἀπό τό κεφάλι μέχρι τή μέση, μέ ἕνα εἰδικό ὀρθοπεδικό γιλέκο καί κολλητάρο καί μέ μετέφεραν στό πιό κοντινὸ νοσοκομεῖο τῆς Σεούλ, τό «St. Francis», τοῦ Πανεπιστημίου «YONSEI». Κατά τή διάρκεια τῆς διαδρομῆς πονοῦσα ἀφόρητα καί προσευχόμουν στόν ἅγιο Νεκτάριο ζητώντας τή βοήθειά του. Στό ἀσθενοφόρο μαζί μου βρισκόταν ἡ κ. Μαρία, ἡ Δώρα, ὁ Γιόχαν καί μιά Ρουμὰνα ὀδοντίατρος, ἡ Ἄνκα, ἡ ὁποία κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στή Σεούλ. Τελικά φτάσαμε στό νοσοκομεῖο καί μέ πῆγαν στά ἔκτακτα περιστατικά ὅπου καί μέ παρέλαβαν οἱ γιατροί. Μετά ἀπό τή συμπλήρωση τῶν προσωπικῶν μου στοιχείων μέ μετέφεραν στόν εἰδικό θάλαμο γιά digital ἀκτινογραφίες. Ὅταν ὀλοκληρώθηκε ἡ διαδικασία τῶν ἐξετάσεων, μέ πῆγαν μέ τό φορεῖο σέ μιά αἴθουσα μέ πολλοὺς ἀσθενεῖς καί περιμέναμε τά ἀποτελέσματα. Καθώς περνοῦσε ἡ ὥρα, ἔνωθα τήν πλάτη, τά πόδια καί τό ἀριστερό μου χέρι μουδισμένα.

Μετά ἀπό λίγη ὥρα, ἦρθε ἕνας νευροχειρουργός,

Κορεατόπουλα ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ ἱερέα τους, π. Παύλου Κουόν, προσκυνοῦν τὰ ἱερά λείψανα τοῦ ἁγίου Νεκταρίου.

ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπε πὼς οἱ ἐξετάσεις ἔδειχναν ὅτι ἔχω τραυματισθεῖ στόν αὐχένα καί στή σπονδυλική στήλη καί θά χρειασθῶ ἐγχείρηση. Ὅταν ἄκουσα τή διάγνωση μέ ἔπιασε ἕνα βουβό κλάμα καί ἀμέσως ἔτρεξα νοερώς στό μοναστήρι τοῦ ἁγίου Νεκταρίου στήν Αἴγινα καί ἔπεσα γονατιστὴ μπροστά στά ἱερά λείψανά του παρακαλώντας τον νά ἀποτρέψει τήν ἐγχείρηση γιατί κάτι τέτοιο θά δημιουργοῦσε μεγάλη ἀνωμαλία στήν ἐδῶ ἱεραποστολή, κι αὐτό δέν θά τό ἄντεχα.

Ἔμεινα πολὺ ὥρα μόνη, ἀκίνητοποιημένη στό φορεῖο, ἔχοντας τήν ὀδοντίατρο δίπλα μου, ἡ ὁποία μοῦ μετέφραζε ἀπό τά κορεατικά τί ἔλεγαν οἱ γιατροί καί οἱ νοσοκόμες. Στήν προσπάθειά τῆς νά μέ παρηγορήσει μοῦ ἔλεγε πὼς ὅταν χειρουργηθῶ θά ἔρχεται νά μέ βλῆπει καθημερινά, διότι ἔκανε πρακτικὴ ἐξάσκηση σ' αὐτό τό νοσοκομεῖο. (Στό σημεῖο αὐτό θέλω νά ἀναφέρω τό γεγονός ὅτι ἡ Κορεάτισ-

σα νοσοκόμα πού μέ εἶχε ἀναλάβει, ὀνόματι Kim Young, μιλοῦσε ἀγγλικά καί μέ ἐξυπηρετοῦσε μέ πολλή στοργή καί ἀγάπη. Βλέποντάς με νά κάνω τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ καί νά προσεύχομαι, μέ ρώτησε ἀπό ποῦ εἶμαι. Ὅταν τῆς εἶπα ἀπό τήν Ἑλλάδα, χάρηκε καί μοῦ ἀνέφερε πὼς ἦταν κι αὐτὴ Χριστιανὴ καί πὼς τόν περασμένο χρόνο εἶχε ἐπισκεφθεῖ τήν Ἑλλάδα καί εἶχε προσευχηθεῖ σέ πολλὰ ἀπό τά μικρά ἐκκλησιάκια τῆς Ἀθήνας, τά ὁποῖα τήν εἶχαν πολὺ ἐντυπωσιάσει!).

Στό μεταξύ συνέχιζα νά προσεύχομαι στόν ἅγιο Νεκτάριο γιά νά ἐπέμβει ἐκείνος καί νά ἀποτρέψει τήν ἐγχείρηση. Ξαφνικά, μέσα ἀπό τίς ὁπές τοῦ τεράστιου κολλητάρου πού φοροῦσα, καί καθὼς ἤμουν ὀριζοντιοποιημένη μέ τόν ὀρθοπεδικό ἐξοπλισμό στό φορεῖο, βλῆπω κάποιον κληρικό στό δεξιό διάδρομο νά ἔρχεται τρέχοντας πρὸς τό μέρος πού βρίσκόμεθα ἀλλὰ μετά ἔχασα τήν ὀπτική ἐπαφή μαζί

του. Είδα πολύ καθαρά τὰ ράσα του, ἀλλήλα δέν είδα τό πρόσωπό του. Σκέφθηκα πώς, καθώς ἡ θεία Λειτουργία εἶχε ἤδη τελειώσει στόν ἅγιο Νικόλαο, κάποιος ἀπό τοὺς ἱερεῖς ἦρθε νά μέ ἐπισκεφθεῖ. Ὅμως, πρὶν προλάβω νά ὀλοκληρώσω τὴ σκέψη μου, ἀρχίζω νά νιώθω τὰ χέρια κάποιου, τόν ὁποῖον δέν μποροῦσα νά δῶ γιατί ὑπῆρχε κουρτίνα σ' ἐκείνη τὴν πλευρά τοῦ φορέιου, νά μου κάνει πολὺ γρήγορο καὶ δυνατό μασσάζ καὶ στά δύο πόδια συγχρόνως! Ἀμέσως αἰσθάνθηκα ἀνακούφιση καὶ τοὺς δυνατούς πόνους νά ὑποχωροῦν. Ἐπειδὴ ὁμως δέν ἤξερα ποιός μου ἔκανε τό μασσάζ καὶ ἀπορώντας γιατί ἡ ὀδοντίατρος δέν μου ἀνέφερε τίποτε σχετικά μ' αὐτό, τὴν ρωτάω στά ἀγγλικά: «Who is touching my feet?» (Ποιός ἀγγίζει τὰ πόδια μου?). Κι ἐκείνη μου ἀπαντᾷ: «Nobody. There is nobody here. It's only you and me». (Κανείς. Δέν εἶναι κανείς ἐδῶ. Εἴμαστε μόνο ἐσύ κι ἐγώ). Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτοῦ τοῦ σύντομου διαλόγου, ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νά αἰσθάνομαι τό μασσάζ στά πόδια μου. Ὅμως, ἀμέσως μετὰ ἄρχισε νά μειώνεται ἡ ἔντασή του μέχρι πού σταμάτησε. Ἦμουν ἐκπληκτικὴ καὶ ἀπορημένη, ὁμως δέν εἶπα τίποτε. Κατάλαβα πώς κάτι τό ὑπερφυσικό εἶχε συμβεῖ καὶ συγκινημένη συνέχιζα ἐνδόμυχα καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων τὴν προσευχή.

Μετὰ ἀπό περίπου δύο ὥρες ἦρθαν καὶ μέ πῆραν μέ τό φορεῖο γιά νά μου κάνουν νέες ἀκτινογραφίες καὶ ἀξονική τομογραφία. Ὅταν τελείωσα καὶ μέ αὐτές τίς ἐξετάσεις, μέ ἔφεραν πάλι πίσω στό θάλαμο μέ τοὺς ἀσθενεῖς. Μᾶς εἶπαν νά περιμένουμε γιά τὰ ἀποτελέσματα. Ἀφοῦ εἶχε περάσει μία καὶ πλέον ὥρα, ἦρθε καὶ πάλι ὁ νευροχειρουργός πού μέ εἶχε ἐπισκεφθεῖ τό πρῶτο καὶ μου ἀνακοίνωσε πώς οἱ νέες ἐξετάσεις δέν δείχνουν τίποτε τό σοβαρό. Ἐπίσης μου ἀνέφερε πώς ἀκόμα καὶ ἡ κύρτωση ἀπὸ τὴ σκολίωση πού εἶχαν δείξει οἱ πρῶτες ἀκτινογραφίες εἶχε ὑποχωρήσει καὶ ὅτι ἡ σπονδυλική στήλη στό συγκεκριμένο σημεῖο εἶχε ἰσιώσει! «Μπορεῖτε νά πάτε σπίτι σας», μου εἶπε, «ἀλλήλα νά ξανάρθετε τὴν ἐρχόμενη ἐβδομάδα γιά νέες ἐξετάσεις ἔτσι ὥστε νά δοῦμε πώς θά ἐξηλιχθεῖ ἡ κατάστασή σας. Μοῦ

ἔδωσε καὶ μιά σακκούλα μέ 60 χάπια καὶ μου συνέστησε νά παίρνω 3Χ3 φορές τὴν ἡμέρα, δηλαδή 9 χάπια συνολικά τὴν ἡμέρα.

Πετώντας ἀπὸ τὴ χαρὰ μου καὶ μέ τὴ βοήθεια τῶν γνωστῶν μου προσώπων ἔβγαλα τό ὀρθοπεδικό γιλέκο καὶ φορώντας μόνο τό κολλήσιμο σηκώθηκα ἀπὸ τό φορεῖο. Μποροῦσα νά σταθῶ ὀρθία! Ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησή μου δέν περιγράφονται. Γιά λόγους προληπτικούς μέ πῆγαν μέ καρτσάκι μέχρι τὴν αὐλὴ τοῦ νοσοκομείου ὅπου περίμενε τό αὐτοκίνητο τῆς ἱεραποστολῆς καὶ μέ ἔφερε πίσω στή βάση μου. Οἱ πόνοι εἶχαν κατὰ πολὺ μειωθεῖ.

Ὅταν ἀργότερα ἀνέφερα σ' ἕναν κληρικό τῆς ἱεραποστολῆς τί εἶχε συμβεῖ στό νοσοκομεῖο μέ τό μασσάζ, πρὸς μεγάλη μου ἐκπλήξη τόν ἀκούω νά μου λῆει φανερά συγκινημένος: «Ὅταν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Προσκομιδῆς μάθαμε τό περιστατικό, προσευχήθηκα στόν ἅγιο Νεκτάριο καὶ τοῦ εἶπα: Ἄγιέ μου τρέξε στό νοσοκομεῖο, μιά κι ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά τῆς προσφέρουμε καμμιά βοήθεια!»

Τότε πλέον βεβαιώθηκα ὅτι αὐτός πού ἦρθε τρέχοντας στό θάλαμο ἦταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος! Ὁ Ἄγιός μας θαυματουργικά εἶχε ἀποτρέψει τὴν ἐγχείρηση καὶ ποιός ξέρει καὶ τί ἄλλες δυσάρεστες καὶ ἐπώδυνες ἐξελιξεις...

Αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη γνωστὴ θαυματουργικὴ ἐπέμβαση τοῦ ἁγίου Νεκταρίου στήν Κορέα ἀπὸ τότε πού τὰ ἅγια Λείψανά του ἐστάλησαν ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονὴ τῆς Αἰγίνης ὡς εὐλογία στήν ἐν Κορέᾳ Ὀρθόδοξη Ἱεραποστολή.

Ἡ νοσοκομειακὴ σακκούλα μέ τὰ 60 χάπια ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται ἀνέγγιχτη στό συρτάρι μου, ἀδιάφυστος μάρτυρας τοῦ θαύματος. Δέν πῆρα οὔτε ἕνα χάπι. Οὔτε καὶ στό νοσοκομεῖο ξαναπῆγα. Μέ τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου μας Νεκταρίου ἔγινα ἐντελῶς καλά χωρίς καμία ἰατρικὴ βοήθεια. Δοξάζω τόν Τριαδικό μας Θεό, τὴν Παναγία μας καὶ τόν ἅγιο Νεκτάριο γι' αὐτὴ τὴν τόσο μεγάλη ἀντίληψη καὶ βοήθειά Του πρὸς ἐμένα τὴν τόσο μικρὴ καὶ ἀνάξια.

Α.Δ.Κ.

Πάντα τὰ ἔδην

Ἑλπίδα - εὐλογία - προσμονή στή Ζιμπάμπουε

• «Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατὰ πεμπτον τό Πανάγιόν Σου Πνεῦμα καὶ ἀγιάσον τόν οἶκον τοῦτον, κατάστησον αὐτόν λιμένα χειμαζομένων, ἰατρεῖον παθῶν, καταφυγὴ ἀσθενῶν...».

Ἡ εὐχὴ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων ἐκφράζει τὴν προσμονή καὶ τὴν προσευχὴ γιά τόν καινούργιο ναό. Μέ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς εὐλογίας, τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νεκταρίου ἦρθε κοντά μας, στό Χαράρε, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρος.

• Σύντομα ἐλπίζουμε νά εἶναι ἔτοιμα τὰ ἱεραποστολικά κέντρα στό Μπουλαβάγιο, πού εἶναι ἡ δευτέρη πόλη τῆς Ζιμπάμπουε μέ τό ναό τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, στή Μπεῖρα τῆς Μοζαμβίκης μέ τό ναό τῆς ἁγίας Τριάδας, στό Μαλάουι μέ τό ναό τοῦ ἁγίου Γεωργίου, στή Μποτσουάνα μέ τόν ἅγιο Νικόλαο. Ἡ πείρα στήν Ἀφρική μᾶς ἔχει διδάξει ὅτι δίπλα στό ναό πρέπει νά ὑπάρχει μιά μικρὴ κλινικὴ, ἕνα σχολεῖο, ἕνα σπίτι γιά τόν ἱερέα γιά νά τόν συναντοῦν οἱ πιστοί, ὅποτε τὸν χρειάζονται, καὶ μικρὲς αἴθουσες γιά κατηχητικὲς συναντήσεις.

• Μέ τίς εὐχὲς καὶ τὴν εὐλογία τοῦ ἁγίου Καθηγουμένου τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας π. Αἰμιλιανοῦ βρέθηκε κοντά μας γιά τρεῖς μῆνες ὁ π. Τιμόθεος γιά νά κατηχήσει τοὺς πιστοὺς μας. Ὁ π. Τιμόθεος εἶναι Ἕλληνας στήν καταγωγή, γεννήθηκε στήν Ζιμπάμπουε, γνωρίζει πολὺ καλά τὴν τοπικὴ διάλεκτο Σόνα καὶ ἔκανε μιά μεγάλη προσπάθεια νά μεταφράσει τὰ λειτουργικά βιβλία στήν ἀνωτέρω διάλεκτο. Ἡ ὑπαρξὴ κατηχητικῶν καὶ λειτουργικῶν βιβλίων στίς τοπικὲς διαλέκτους εἶναι πρωταρχικὴ μέριμνα στίς χώρες τῆς ἱεραποστολῆς γιατί ἔτσι γίνονται κατανοητοὶ οἱ ἀκολουθίες ἀπὸ τοὺς νεοφωτιστοὺς πιστοὺς.

Μέ τίς σύντομες αὐτὲς εἰδήσεις ἐπιθυμῶ νά σᾶς κάνω κοινωνοὺς τῆς προσπάθειας πού καταβάλλεται στήν Ἱερά Μητρόπολη Ζιμπάμπουε.

Ὁ Μητροπολίτης
Ὁ Ζιμπάμπουε Θεόδωρος

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Πέτρου καὶ τῆς ἀκολουθίας του στό ἐλληνικὸ σχολεῖο τῆς Ζιμπάμπουε.

Ἐπάνω: Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγ. Νεκταρίου στό Χαράρε. Κάτω: Τὰ παιδιά χαίρονται τὰ ἀπλά δῶρα πού τοὺς πρόσφερε ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Πρὶν ὀκτώ χρόνια καλέστηκε στήν τότε χώρα ταμπού γιά τόν υπόλοιπο κόσμο, τήν Ἀλβανία, νά δῶ κάποιες εἰκόνες πού τό ἀλβανικό κράτος ἀποφάσισε νά ἐπιστρέψει στήν ἀνασυσταμένη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί νά ἐκφέρω γνώμη γιά τήν τύχη τους. Τί εἶδα; Πόνος ψυχῆς μέ κατέλαβε βλέποντας κομμάτια ξυλόγλυπτων τέμπλων κατακρεουργημένα, εἰκόνες σπασμένες, κομμένες μέ τό πριόνι, σαρακοφαγωμένες, διαλυμένες, κατάμαυρες ἢ τό χειρότερο ἀκόμη, ξύλα σκέτα ὅπου ἓνα χαρτί κολλημένο στήν πίσω πλευρά τους ἔγραφε ποιόν Ἅγιο παρουσίαζε κάποτε καί ἀπό ποῦ εἶχε ἀφαιρεθεῖ, ἀλλά πού ἡ ἴδια ἡ προετοιμασία καί ζωγραφική της δυστυχῶς δέν ὑπῆρχαν πιά!!!

Λόγοι φυσικοί αὐτή τή φορά (θερμοκρασία καί ὑγρασία) εἶχαν ἀποτελεῖσει τόν βανδαλισμό καί τήν ἱεροσυλία. Βλέπετε αὐτές οἱ εἰκόνες εἶχαν ἀφαιρεθεῖ μέ τόν ἐρχομό τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος ἀπό μοναστήρια, ἐκκλησίες καί ξωκλήσια, θεωρητικά γιά νά ἐμπλουτίσουν τοπικά μουσεῖα. Τό οὐσιαστικό ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας ἀρπαγῆς, ὅμως, ποῖό ἦταν; Ἀπογυμνώθηκαν οἱ τόποι λατρείας τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τίς ἐκφράσεις πίστεως μας, ἔμειναν οἱ ἀναλφάβητοι χωρὶς τή Βίβλο τους, ἡ ἱστορία καί ἡ παράδοση τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐπλήγη στερούμενη ἑνός οὐσιαστικοῦ τμήματος λατρευτικῆς βιούμενης ἐπικοινωνίας, οἱ θησαυροὶ τῆς Ἐκκλησίας μας χάθηκαν ἀπό τήν ἀγκαλιά της, δείγμα τρανό τῆς μεγαλοουρίας τῶν πιστῶν της.

Ἄς παρακοιλουθῆσουμε τήν τύχη

αὐτῶν τῶν θησαυρῶν στά ὑγρά ὑπόγεια ἢ καί ἀνώγεια πού στοιβάχθηκαν, ὅσοι δέν πῆραν τό δρόμο τῆς ἀρχαιοκαπηλίας. Ἀρχικά καταλογογραφήθηκαν μέσα στά πρῶτα χρόνια ἀπό ὅ,τι ἡ παλαιότητα καί τό στυλ τῶν ἐπικολημένων χάρτινων πινακίδων στό πίσω μέρος τῶν εἰκόνων φανερώνουν. Στήν συνέχεια κάποιες εἰκόνες καί ξυλόγλυπτα, τά πλεόν ἀξιόλογα καί παλαιότερα, πῆραν τό δρόμο τῶν κεντρικῶν μουσείων, ὅπου συντηροῦνται ἀκόμα καί τώρα, μετά ἀπό τόσα χρόνια, γιά νά ἐκτεθοῦν τουλάχιστον.

Μά πολλοί, πάρα πολλοί ἀπό αὐτούς τοὺς θησαυροὺς στοιβάχθηκαν κάπου σέ ὑπόγεια ἢ ἀνώγεια, μὴ ἀριζόμενα καλὰ, μέ μεγάλο ποσοστό ὑγρασίας καί ἔντονες, πιθανῶς, αὐξομειώσεις θερμοκρασίας καί τά ἀποτελέσματα τά ἀντιμετωπίζουμε τώρα. Μετά ἀπό τόσα χρόνια (πάνω ἀπό πενήντα), κάποιοι σωροὶ ἀπό αὐτούς τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας μας ἐπιστράφηκαν καί ἐπιστρέφονται στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας.

Μέ τίς εὐλογίες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου εἴμαστε ἐκεῖ, γιά νά τοὺς παραλάβουμε, νά ληπθοῦμε γιά τόν ὀλικό χαμό τους ἢ τήν μερική καταστροφή τους καί στή συνέχεια νά ἀρχίσει τό ἔργο μας, μιᾶ πρόχειρη καταμέτρηση καί καταγραφή καί στή συνέχεια μιᾶ λεπτομερῆς ἐξέταση κάθε ἀντικειμένου καί κατανομή του, ἀνάλογα μέ τήν ἄμεση ἢ μὴ ἀνάγκη συντήρησής του.

Σ' αὐτή τή φάση ἡ καταστροφή καί μόνον τῶν ὑπολοίπων, εἶναι σχεδόν

Πάντα τὰ ἔθνη

ἀπεληπιστική. Ὅμως ἀπό τήν πρώτη αὐτή ἐξέταση καί κατανομή ἀνακαλύψαμε -πιστεύουμε- καί μερικές εἰκόνες πού ὑποψιαζόμαστε πὼς εἶναι ἐπιζωγραφισμένες. Αὐτές πρὶν συντηρηθοῦν, ἀκτινογραφοῦνται. Ἔτσι ἀνακαλύπτονται καί μερικές εἰκόνες κάπως παλαιότερες τοῦ 20οῦ, 19οῦ καί 18οῦ αἰώνα, στοὺς ὁποίους ἀνήκουν οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς εἰκόνες πού ἐπιστράφηκαν. Παλαιότερα εἶχαμε ἀναφερθεῖ στό σεμινάριο συντήρησης εἰκόνων καί τοιχογραφιῶν πού εἶχαμε ὀργανώσει τό '96 - '97 πού δυστυχῶς διεκόπη λόγῳ πολιτικῶν ἀναταραχῶν στήν γειτονική χώρα.

Ὁ χρόνος ὠρίμασε τίς σκέψεις καί τίς καταστάσεις καί στίς Σχολές «Πνοή Ἀγάπης» σέ ἐπίπεδο Ι.Ε.Κ., πού ἴδρυσε ὁ προκαθήμενος τῆς Ἀλβανικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας συμπεριελήφθη καί ἡ Σχολή Συντήρησης Ἔργων Τέχνης & Ἀρχαιοτήτων πού ὀργανώσαμε καί διευθύνουμε ἀπό τό 2000. Ἡ Σχολή ἔβγαλε τοὺς πρώτους διπλωματούχους πέρυσι καί μέ συνεχεῖς προσπάθειες εὐελπιστοῦμε νά γίνῃ κέντρο γνώσης στή συντήρηση Ἔργων Τέχνης στήν Ἀλβανία. Καταχωρήθηκε ἤδη στόν τόμο ἐκπαίδευσης τῶν ἀνά τόν κόσμο σχολῶν στή συντήρηση ἔργων τέχνης, πού ἐκδίδεται περιοδικά ἀπό τό Διεθνές Ἰνστιτοῦτο Συντήρησης, πού ἐδρεύει στό Λονδίνο καί βρισκόμαστε σέ μιᾶ ἀναζήτηση βιβλίων στά ἐλληνικά, ἰταλικά ἢ ἀγγλικά, τέχνης ἀρχαιολογίας καί συντήρησης ἔργων τέχνης γιά νά δημιουργήσουμε τή βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς, γιά τά ὁποῖα κάνουμε ἔκκληση στήν ἀρωγή ἐκδοτικῶν

Πάντα τὰ ἔθνη

οἰκῶν, ιδιωτῶν, ἰδρυμάτων ἐπιστημονικῶν Συλλόγων, Τραπεζῶν, κ.λ.π. στήν Ἑλλάδα, ὅπως ἤδη κάναμε σέ ἀνάλογα σημεία στήν Μεγ. Βρετανία καί Ἰταλία.

Οἱ σπουδαστές μας κατόπιν εἰσαγωγικῶν μαθημάτων ἀρχίζουν νά ἔρχονται σέ ἐπαφή καί νά συντηροῦν κομμάτια ἀπλῶν ξυλόγλυπτων ἢ πολυχρωμῶν ἀργότερα καί κατεστραμμένες σχεδόν τελείως εἰκόνες. Μόνο πρὸς τό τέλος τῶν σπουδῶν τους συντηροῦν κάποια εἰκόνα τοῦ 20οῦ ἢ 19οῦ αἰώνα, καί πάντοτε κάτω ἀπό τό ἄγρυπνο μάτι τῆς ὑπευθύνου ἐργαστηρίου διπλωματούχου συντήρησης καί μέ πολυετὴ πείρα.

Οἱ δύο ἀριστεύσαντες ἀπόφοιτοὶ κάθε χρονιάς ἀποκοῦν τό δικαίωμα συνεργασίας μέ τό Ἐργαστήριο Συντήρησης Κειμηλίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Στό τέλος τῆς προσεχοῦς ἀκαδημαϊκῆς χρονιάς προγραμματίζεται μιᾶ ἐκθεση συντηρημένων κειμηλίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πού εὐελπιστοῦμε νά πληροφορήσει τόν κόσμο ὡς πρὸς τό τί σημαίνει καί τί εἶναι Συντήρηση Ἔργων Τέχνης καί νά δείξει ἔμμεσα ἀφ' ἐνός μέ πόση ἀγάπη καί φροντίδα ἡ Ὁρθόδοξη Ἀλβανική Ἐκκλησία, δαπανώντας ἀρκετά χρήματα, φροντίζει τοὺς θησαυροὺς πού ἀναβιώνουν στά χέρια της, ἀφ' ἑτέρου τόν πλοῦτο καί τήν ποιότητα ἐκφρασης πίστεως καί θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης στήν Ἀλβανία.

*Μιχαήλ Λαρεντζάκης - Λάσκαρης
Συντηρητὴς ἔργων τέχνης
καί ἀρχαιοτήτων*

ΣΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟ

Ἐπιστολή 221 (Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου)

Στίς τέσσερις τοῦ Πανέμου μνός, ἐνῶ πρόκειται νά ἀναχωρήσουμε ἀπό τή Νίκαια, στέλνω αὐτά τά γράμματα στή Θεοσέβειά σου, παρακαλώντας γι' αὐτό πού καιρό τώρα συνεχῶς σέ παρακαλῶ, δηλαδή νά μὴν παραλείψεις νά κάνεις ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπό σένα, γιά τή διακονία τήν ὁποία ἀπό παλαιά εἶχες ἀναλάβει.

Νά συνεχίσεις τήν προσπάθεια ἔστω καί ἂν ἐνσκήψει χειμῶνας βαρύτερος ἀπό αὐτόν πού τώρα ἐπικρατεῖ, ἔστω καί ἂν γίνουν μεγαλύτερα τά κύματα. Λέγοντας «τή διακονία σου» ἐννοῶ τήν καθάρωση τῆς εἰδωλοπλατρίας, τήν ἀνοικοδόμηση τῶν ἐκκλησιῶν, καί τή φροντίδα τῶν ψυχῶν.

Νά μὴ σέ ἀποθαρρύνει ἡ δύσκολη κατάσταση. Γιατί ὁ κυβερνήτης, βλέποντας τό πέλαιος μανιασμένο καί φουρτουνιασμένο, δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τό τιμόνι. Ἀλλά οὔτε καί κανένας γιατρός, βλέποντας τόν ἄρρωστο νά καταβάλλεται ἀπό τήν ἀσθένεια, ἐγκαταλείπει τή θεραπεία. Ἀντίθετα, τότε ἀκριβῶς ὁ καθένας ἀπό αὐτούς κάνει χρήση τῆς τέχνης του.

Καί σύ λοιπόν, ἐντιμότετε καί εὐλαβέστατε δέσποτά μου, δεῖξε πολλή προθυμία. Τίποτε ἀπό ὅσα συμβαίνουν νά μὴ σέ ἀποθαρρύνει. Γιατί ὄχι μόνο δέ θά δώσουμε λόγο γιά τά κακά πού οἱ ἄλλοι μᾶς κάνουν, ἀλλά θά λάβουμε καί μισθό. Ἐάν ὅμως ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέ συνεισφέρουμε ὅ,τι μπορούμε καί δείξουμε ραθυμία, τότε σέ τίποτε δέ θά μᾶς ὠφελήσει ἡ εὐκαιρία πού μᾶς προσφέρεται τώρα, δηλαδή, νά βοηθήσουμε στήν ἀντιμέτωπιση τῆς δυσκολίας. Γιατί καί ὁ Παῦλος, ἐνῶ βρισκόταν στή φυλακή καί ἦταν δεμένος στό ξύλο, ἔκανε τό χρέος του. Καί ὁ Ἰωνᾶς ἐπίσης, παρόλο πού ἦταν ἐγκλωβισμένος στήν κοιλιὰ τοῦ θαλασσινοῦ θηρίου, ὅπως καί οἱ Τρεῖς Παῖδες, ὅταν βρισκόνταν μέσα στήν κάμινο, τό ἴδιο ἔκαναν. Κανέναν ἀπ' αὐτούς δέν τόν ἔκανε πιό ράθυμο ἡ ταλαιπωρία τῶν διαφόρων αὐτῶν δεσμοτηρίων.

Σκεπτόμενος λοιπόν αὐτά, δέσποτά μου, νά μὴν παύσεις νά φροντίζεις γιά τίς Ἐκκλησίες τῆς Φοινίκης, τῆς Ἀραβίας καί ὅλης τῆς Ἀνατολῆς, γιατί ξέρεις ὅτι θά ἔχεις μεγαλύτερο μισθό ἀπό τόν κόπο πού θά καταβάλλῃς ἐσύ γιά νά ἀντιμετωπίσεις τά διάφορα δεινά.

Νά μὴν ἀμελεῖς νά μοῦ γράφεις συνεχῶς καί πολλή τακτικά. Ὅπως πληροφορήθηκα τώρα, διαταχθήκαμε νά ἀναχωρήσουμε ὄχι στή Σεβάστεια, ἀλλά στήν Κουκουσό. Ἐκεῖ θά σοῦ εἶναι εὐκολότερο νά μοῦ γράφεις. Γράφε μου λοιπόν, πόσοι ναοί κτίσθηκαν αὐτή τή χρονιά, ποιοί ἄγιοι ἄνδρες στή Φοινίκη πέθαναν ἢ σχετικά μέ ὅποια ἄλλη ἐξέλιξη ἔχουν ἐκεῖ τά πράγματα. Γιατί στή Νίκαια βρῆκα ἕνα μοναχό ἐγκληιστο καί τόν ἔπεισα νά ἔρθει στήν εὐλαβεία σου, μέ σκοπό νά τόν στείλῃς στή Φοινίκη. Φρόντισε λοιπόν νά μέ πληροφορήσεις ἐάν ἦρθε.

Στή Σαλαμίνα, χωριό πού βρίσκεται στήν Κύπρο καί πού πολιορκεῖται ἀπό τοὺς Μαρκιωνίτες, βρισκόμουν σέ συνομιλίες μέ τοὺς ὑπευθύνους. Εἶχα πετύχει τά πάντα ἐκεῖ, ἀλλά μέ πρόλαβε ἡ ἐξορία. Ἐάν λοιπόν μάθεις ὅτι ὁ κύριός μου, ὁ ἐπίσκοπος Κυριακός παραμένει στήν Κωνσταντινούπολη, γράψε του γιά τήν ὑπόθεση αὐτή καί αὐτός θά μπορέσει νά τά διεκπεραιώσει ὅλα.

Ἰδιαίτερα ὅσους ἔχουν παρηγορία πρὸς τό Θεό, νά τοὺς παρακαλεῖς νά κάνουν πολλή προσευχή, μέ ἐμμονή καί ἐπιμονή, ὥστε νά σταματήσει τό ναυάγιο αὐτό πού βρῆκε τήν οἰκουμένη. Γιατί καί τήν Ἀσία τήν κυρίεψαν ἀβάστακτα δεινά, ἀλλά καί ἄλλες πόλεις καί Ἐκκλησίες, τίς ὁποῖες, γιά νά μὴ σέ κουράζω, ἀποφεύγω νά τίς ἀναφέρω μία-μία χωριστά. Θά σοῦ πῶ τοῦτο μόνο: Ἡ ὑπόθεση ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἐκτενή καί ἐντατική προσευχή.

*Ἑρμηνευτική ἀπόδοση
Φ.Μ.Π*

Πάντα τά ἔδην

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 221 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟ

Ἡ Ἐπιστολή εἶναι γραμμένη ὅταν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος βρισκόταν καθ' ὁδόν πρὸς τήν ἐξορία του στήν Κουκουσό. Εἶναι ἡ πρώτη Ἐπιστολή του, στήν ὁποία καταγράφεται ὁ χρόνος τῆς συγγραφῆς (στίς τέσσερις τοῦ Πανέμου μνός, πού ἀντιστοιχεῖ μέ τήν περίοδο μεταξύ 15 Αὐγούστου καί 15 Σεπτεμβρίου), καθώς καί ὁ τόπος σύνταξης καί ἀποστολῆς τῆς.

Ἀπευθύνεται στόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο, ὁ ὁποῖος καί πρὶν ἀπό τήν ἐξορία τοῦ ἀγίου Ἰωάννου εἶχε ἀναλάβει τήν εὐθύνη ὅλης τῆς ἱεραποστολικῆς ἐργασίας τῆς Ἐκκλησίας, πού κατευθυνόταν ἀπό τό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ διακονία τοῦ πρεσβύτερου Κωνσταντίου περιελάμβανε τήν ἐξεύρεση καί τήν προετοιμασία ἱεραποστολῶν, καθώς ἐπίσης καί τή μέριμνα γιά τήν τροφοδοσία τους. Ἐπιπλέον, στά πλῆθια τῶν καθηκόντων του ἦταν ἡ φροντίδα τῆς ἐξασφάλισης τῶν ἀπαιτούμενων πόρων, τόσο γιά τή συντήρηση τῶν ὑπαρχόντων ἱερῶν ναῶν, ὅσο καί γιά τήν ἀνοικοδόμηση νέων.

Ἄξιο θαυμασμοῦ εἶναι ὅτι, ἐνῶ ἡ περιπέτεια τῆς ἐξορίας τοῦ ἀγίου Ἰωάννου βρίσκεται ἐν ἐξελίξει κι ἐνῶ ὁ ἴδιος πάσχει τά πάνδεινα καί δοκιμάζεται ἔντονα, ἐντούτοις δέν στέκεται στό προσωπικό του μαρτύριο, ἀλλά ὅλη του ἡ ἐννοια εἶναι ἐπικεντρωμένη στίς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαίτερα μάλιστα, καθώς φαίνεται στίς Ἐπιστολές του, τόν ἀπασχολεῖ ἡ ἱεραποστολική Ἐκκλησία τῆς Φοινίκης, ἡ ὁποία ἐκεῖνο τό χρονικό διάστημα, ἀντιμετώπιζε πολλές καί μεγάλες δυσκολίες.

Ὁ Ἅγιος χαρακτηρίζει τήν κατάσταση πού

ἐπικρατεῖ στήν Ἐκκλησία τῆς Φοινίκης ὡς «χειμῶνα» καί συστήνει στόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο νά συνεχίσει τήν ἱεραποστολική διακονία του, «ἔστω κι ἂν τά πράγματα χειροτερεύουν, ἀκόμα κι ἂν τά κύματα γίνονται μεγαλύτερα». Ἀπεικονίζει δέ τό ρόλο τοῦ Κωνσταντίου στίς δυσκολίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φοινίκης, μέ τήν προσφιλή του παρομοίωση, ὡς ρόλο γιατροῦ καί κυβερνήτη σκάφους, τό ὁποῖο πλέει στόν φουρτουνιασμένο ὠκεανό.

Στή συνέχεια γίνεται σαφέστερος καί συνοψίζει τά μέτωπα τοῦ ἀγῶνος, στόν ὁποῖο πρέπει νά ἐπιδοθεῖ ὁ Κωνσταντίος, σέ τρία:

1) Τήν καθάρωση τῆς εἰδωλοπλατρίας, 2) Τήν ἀνοικοδόμηση ἱερῶν ναῶν, 3) Τή φροντίδα τῶν ψυχῶν.

Τό πλεόν σημαντικό στήν τοποθέτηση τοῦ ἀγίου ἱεράρχη εἶναι ὅτι, ὁ ἀποκληιστικός σκοπός καί ὁ κεντρικός στόχος τῆς ἱεραποστολικῆς ἐργασίας εἶναι: α) Τό κήρυγμα τῆς μετάνοιας καί τῆς πίστεως στόν ἀληθινό Θεό, καί β) ἡ σχέση τῆς ψυχῆς μέ τό Θεό, ἡ ὁποία λειτουργεῖται κυρίως κατά τή συμμετοχή τῆς στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, καί τήν ὁποία λατρεία πάλι διευκολύνει ἡ ὑπαρξη τῶν κατάλληλων ἱερῶν ναῶν.

Τά οἰκονομικά, τά πολιτιστικά κίνητρα, ἀκόμα καί ἡ ἀπλή φιλιανθρωπική δράση, δέν μπορούν ποτέ νά ἀποτελέσουν τό κίνητρο τῆς ἱεραποστολικῆς διακονίας, ἄσχετα βέβαια ἂν κι αὐτά λειτουργοῦνται ἐκ παραλήληλου ἢ προκύπτουν ὡς φυσικό ἐπακόλουθο καί ὡς καρπός ἀδελφικῆς ἀγάπης, κατά τήν ἄσκηση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου.

Ἐνα ἄλλο θέμα πού θίγεται στήν Ἐπιστολή αὐτή εἶναι αὐτό τῶν δυσκολιῶν καί τῶν πειρασμῶν πού ἀναφύονται κατά τή διάρκεια τῆς ἱεραποστολικῆς διακονίας. Γιά τήν ἐχθρότητα καί τήν ἀντιπάθεια τῶν εἰδωλοπλατρῶν, λέει ὁ

Ἅγιος, δέν εὐθύνονται καί δέν θά δώσουν λόγους οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀντίθετα τά προβλήματα καί οἱ ποικίλλες ἀντιξοότητες εἶναι ἡ εὐκαιρία τοῦ Θεοῦ, πού ἂν ἀξιοποιηθεῖ, θά φέρει ὠφέλη στίς ψυχές τῶν δοκιμαζομένων. Στό σημεῖο αὐτό καί γιά νά ἐνισχύσει τή θέση του αὐτή ὁ Ἅγιος φέρνει τό παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἦταν φιλικισμένος, συνέχιζε τό κηρυκτικό ἔργο του καί τελικά κατάφερε νά μεταστρέψει καί νά βαπτίσει τό δεσμοφύλακά του (Πράξ. 16, 25-34). Ἐπίσης ἀναφέρει τήν περίπτωση τοῦ Ἰωνᾶ στό κοῖτος καί τῶν Τριῶν Παίδων στήν κάμινο, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δέν κάμφθηκαν τήν ὥρα τῆς δοκιμασίας, ἀλλῆλα ζοῦσαν τή μετάνοια καί τή βαθιά σχέση τους μέ τό Θεό, σάν νά βρισκόνταν σέ ἀτμόσφαιρα συνήθους, ἡρεμῆς ἡατρείας.

Ἄφοῦ λοιπόν δημιούργησε ὁ Ἅγιος αὐτή τήν πνευματική ὑποδομή στό λογιστικό μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ Κωνσταντίου, προχωρεῖ στή συνέχεια ἐγγίζοντας τό βουλητικό καί τοῦ λέει: «Ἐφόσον τά πράγματα ἔτσι ἔχουν κι ἀφοῦ κουβαλᾶμε τέτοια πνευματική κληρονομιά, συνέχισε κι ἐσύ νά φροντίζεις τίς Ἐκκλησίες τῆς Φοινίκης, τῆς Ἀραβίας καί ὅλης τῆς Ἀνατολῆς». Καί συμπληρώνει τόν πνευματικό νόμο πού διέπει πάντα, κάθε εἶδους προσφορά λέγοντας: «Νά ξέρεις ὅτι ὁ μισθός πού θά λάβεις θά εἶναι πολύ μεγαλύτερος σέ σύγκριση μέ τόν κόπο πού ἔχεις καταβάλει καί μέ τά δεινά πού ὑφίστασαι».

Γιά τόν ἑαυτό του ὁ Ἅγιος δέν φαίνεται νά νοιάζεται κι οὔτε βέβαια κάνει κανένα ιδιαίτερο λόγο. Ἐν παρενθέσει μόνον καί γιά νά στηρίξει τήν ἐντολή καί τήν παράκλησή του πρὸς τόν Κωνσταντίο –νά τοῦ γράφει τακτικά– τόν ἐνημερώνει ὅτι τά πράγματα θά ἔρχονταν στή συνέχεια πιό βολικά, διότι εἶχαν πάρει ἐντολή νά

πορευτοῦν στήν Κουκουσό καί ὄχι στή Σεβάστεια πού ἦταν ὁ ἀρχικός προορισμός τῆς ἐξορίας του. Στήν πραγματικότητα ὁ Ἅγιος πατέρας δέν ἐνδιαφέρεται γιά τή δική του περιπέτεια καί τήν τύχη. Ἦθελε μονάχα νά διατηρεῖ τή συνεχή ἐπαφή μέ τόν Κωνσταντίο γιά νά ἐνημερώνεται καί γιά νά δίνει ποιμαντικές κατευθύνσεις. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί συντηροῦσε διά τῆς γραφίδος, τό σύνδεσμο μέ τά προσφιλή του πρόσωπα, πράγμα πού καθῶς ἰσχυριζόνταν, τόν ἐνίσχυε κι αὐτόν καί τόν στήριζε στή μοναχικότητα καί στήν ἐρημιά τῆς ἐξορίας του.

Καίτοι διωκόμενος ὁ Ἅγιος δέν ἔπαυε νά αισθάνεται τόν ἑαυτό του ὑπεύθυνο ποιμένα, ιδιαίτερα γιά τίς ἱεραποστολικές Ἐκκλησίες. Μ' αὐτή λοιπόν τήν Ἐπιστολή ζητάει πληροφορίες ἀπό τόν Κωνσταντίο καί μάλιστα ρωτᾶει νά μάθει: Πόσοι ναοί εἶχαν κτιστεῖ ἐκείνη τή χρονιά, πόσοι Χριστιανοί εἶχαν φύγει ἀπό αὐτή τή ζωή καί ἀκόμα ὅ,τι ἄλλο σημαντικό εἶχε συμβεῖ. Ὁ ἐντοπισμός τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Ἀγίου τόσο στό θέμα τῶν ναῶν ὡς οἰκοδομημάτων, ὅσο καί σέ ἐκεῖνο τῶν «ἐμψύχων ναῶν», στούς «ἀγίους ἀνδρας» ὅπως λέει, σκιαγραφοῦν τήν ὄλη του προσωπικότητα καί τή θεανθρώπινη ὀπτική γωνία, βάσει τῆς ὁποίας εἶχε δομήσει τό ὄλο ποιμαντικό ἔργο του.

Οἱ ναοί ἦταν ἀπαραίτητοι γιά τή ἡατρεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλῆλα κτίζονταν γιά νά ἐξυπηρετήσουν τοὺς «ζῶντας ναοὺς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος», τοὺς Χριστιανούς. Κι αὐτό ἦταν πού μέτραγε γιά τόν πνευματικό πατέρα. Γι' αὐτό καί γνώριζε τά παιδιά του μέ τό ὄνομά τους καί μέ τήν κάθε ἰδιαιτερότητά τους. Οὔτε ἡ ἀπόσταση οὔτε ἡ προηγούμενη πολὺπληρῆ διακονία του ὡς Ἀρχιεπισκόπου, εἶχαν ἐμποδίσει τόν ποιμένα ἀπό τό νά γνωρίζει τά πρόβατά του «κατ' ὄνομα» (Ἰωάν.

10,3) καί νά τά παρακολουθεῖ προσευχητικά σέ ὄλα τά στάδια τῆς ζωῆς τους, ἀκόμα καί μετά τήν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἀποδημία τους. Ὁ Χρυσόστομος δέν ἦταν προϊστάμενος μέ τή διοικητική ἔννοια, ἀλλῆλα ἦταν πρωταρχικά «πατέρας» τῶν «προβάτων τῆς αὐλῆς του». Γι' αὐτό δέν ἐνδιαφερόταν γιά ἄλλα στοιχεῖα πού ἀφοροῦσαν τοὺς νεοφώτιστους, δέν νοιαζόνταν γιά «νούμερα». Ἐκεῖνο πού εἶχε γι' αὐτόν σημασία ἦταν τό «πρόσωπο», τά παιδιά του.

Ἡ ἱεραποστολή τῆς Φοινίκης ιδιαίτερα, ἦταν ὑπόθεση πού τόν ἀγγιζε βαθιά καί ὅπου καί ἂν βρισκόταν, κάτω ἀπό ὁποιοσδήποτε συνθήκες, τή φρόντιζε ιδιαίτερα. Γι' αὐτό καί μέ κάθε εὐκαιρία προσπαθοῦσε νά τήν ἐνισχύει μέ πρόσωπα καί πράγματα. Στήν Ἐπιστολή του αὐτή ἀναφέρει μιά συνάντηση πού εἶχε στή Νίκαια, ἐνῶ πορευόταν πρὸς τόν τόπο τῆς ἐξορίας του, μέ κάποιον μοναχό ἔγκλειστο. Λέει λοιπόν ὅτι μετά ἀπό συνομιλία πού εἶχε μέ τόν ἐν λόγῳ μοναχό, τόν ἔπεισε νά πάει στήν Κωνσταντινούπολη ὅπου θά συναντοῦσε τόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο. Μέ τή συμπάρασταση καί τή βοήθεια ἐκείνου, ἔπρεπε ἐν συνεχείᾳ νά πορευτεῖ ὁ μοναχός στήν Φοινίκη, πού δοκιμαζόταν ἀπό πειρασμούς καί διωγμούς καί νά ἐνισχύσει τό ἐκεῖ ἱεραποστολικά ἐργαζόμενο μοναχικό κλημάκιο.

Ὁ ἅγιος Ἐπιστολογράφος δέν μᾶς παρέχει περισσότερα στοιχεῖα γιά τήν προσωπικότητα, ἀλλῆλα οὔτε κἂν τό ὄνομα αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ. Οὔτε μᾶς ἔκανε γνωστοὺς τοὺς λόγους πού τόν ὀδήγησαν, ὥστε νά προβεῖ σ' αὐτή τήν ἐνέργεια, νά συστήσει δηλαδή στόν ἡσυχαστή μοναχό τή μετάβασή του στόν ἱεραποστολικό χώρο. Πολλὺ πιθανόν νά συνέτρεχαν καί ἄλλοι λόγοι ἐκτός ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς ἱεραποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Φοινίκης.

Ἐκεῖνο ὅμως πού χρήζει ιδιαίτερης ἀξιολόγησης εἶναι τό ὅτι ὁ Ἅγιος δέν θεωροῦσε μοναδική ἀποστολή τοῦ μοναχοῦ τή ζωή τῆς ἡσυχίας, καθ' ἣν στιγμή μάλιστα ἡ Ἐκκλησία βρισκόταν σέ δοκιμασία. Ἐκεῖνο πού διαφαίνεται σαφῶς στήν κίνηση αὐτή τοῦ Ἀγίου εἶναι ἡ ἐκτίμησή του ὅτι: Ὁ μοναχός ἀνήκει στήν Ἐκκλησία, ὡς ζῶν μέλος τῆς, καί ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν περιορίζεται σέ συγκεκριμένο χώρο καί χρόνο, ἀλλῆλα εἶναι Μία, καί εἶναι τό ἴδιο «μάννα» γιά ὄλα τά παιδιά τῆς.

Κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη ὁ μοναχός, ὡς ἀπόλυτα ἀφιερωμένος στόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του, εἶναι μόνιμα ἐπιστρατευμένος εἴτε ἀποκλειστικά στό πεδίο τῆς προσευχητικῆς κοινωνίας εἴτε στήν ἐπί τόπου παρουσία καί προσφορά τῆς διακονίας πού τοῦ ζητιέται στό συγκεκριμένο χωροχρόνο.

Αὐτή ἡ πνευματική καί ποιμαντική τοποθέτηση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μπορεῖ νά ρίξει πολὺ φῶς καί νά ἐπιλύσει ψευδοδιλήματα τῆς σημερινῆς ἱεραποστολικῆς προβληματικῆς.

Τό Ὁρθόδοξο εἶναι ἀληθινὸ καί ἀναπαύει. Καί ἡ θέση αὐτή τοῦ ἁγίου Πατέρα παρέχει ὅλες τίς προϋποθέσεις τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καί τῆς πνευματικῆς ἀνάπαυσης.

Μιά ἄλλη πλευρά τῆς προσωπικότητας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀποκαλύπτεται μέ τήν πληροφορία πού δίνει ἐν συνεχείᾳ στήν ἴδια Ἐπιστολή του πρὸς τόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο, σχετικά μέ τό ἐνδιαφέρον του καί τήν ποιμαντική δραστηριότητά του στή Σαλαμίνα τῆς Κύπρου.

Στή Σαλαμίνα, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἅγιος εἶχαν διεισδύσει ὀπαδοὶ τοῦ αἰρετικοῦ Μαρκίωνα καί εἶχαν πλανήσει πολλοὺς Χριστιανούς. Ἀπὸ τά γραφόμενα στήν Ἐπιστολή αὐτή

πληροφορούμαστε ότι και εκεί ο αεικίντος και άγρυπνος ποιμένας είχε ανοίξει πνευματικό μέτωπο και μάλιστα είχε «καταφέρει τά πάντα». Αυτό σημαίνει ότι όχι μονάχα είχε καταφέρει να αναστείλει το κακό, αλλά και ότι είχε συνεργήσει και είχε συμβάλει αποφασιστικά στη μετάνοια και επιστροφή των πλανημένων προβάτων του στη μάνδρα του Χριστού.

Δυστυχώς, καθώς γράφει, δεν μπόρεσε να όλοκληρώσει αυτό το έργο του γιατί τον πρόλαβε η έξορία. Ζητάει λοιπόν τώρα από τον Κωνσταντίο, να επικοινωνήσει με κάποιον Επίσκοπο ονόματι Κυριακό, τον όποιον ο Άγιος έμπιστευόταν, και να τον παρακαλέσει να συνεχίσει εκείνος και να όλοκληρώσει το ήμιτελές έργο του στη Σαλαμίνα.

Μέ όλες αυτές τις πνευματικές κατευθύνσεις και συστάσεις που δίνει ο Άγιος σε πρόσωπα, ιδιαίτερα στον εγκλειστο μοναχό και στον Επίσκοπο Κυριακό, θά κινδύνευε να θεωρηθεί ότι άσχολεϊται μονόπλευρα με το θέμα της διάδοσης της πίστης σε βάρος της ήσυχαστικής ζωής και της προσευχής. Η κατακλιείδα όμως της Επιστολής του προς τον πρεσβύτερο Κωνσταντίο μάς οδηγεί στην αποτύπωση της όλοκληρωμένης εικόνας της Όρθόδοξης σκέψης και της ζωής του άγιου Ιεράρχη.

Γράφει λοιπόν κλείνοντας την Επιστολή του στον Κωνσταντίο:

«Ιδιαίτερα όσους έχουν παρησία προς τό Θεό να τους παρακαλείς να κάνουν πολλή χρήση της προσευχής μέ πολλή έμμονή και έπιμονή, ώστε να σταματήσει τό ναυάγιο αυτό που βρήκε την οίκουμένη. Γιατί και την Άσία την κυρίεψαν άβάστακτα δεινά, όπως και άλλες πόλεις και Έκκλησίες, τίς όποιες, άποφεύγω να τίς αναφέρω μία-μία χωριστά, για να μή σε κουράζω. Θά σου πώ τοῦτο μόνο, ότι δηλαδή

τό θέμα έχει ανάγκη από έκτενή και έντατική προσευχή».

Σέ μία πρόταση δίνει ο Άγιος τό σίγμα της όλης προσωπικότητάς του. Η άγνοια, η αίρεση και η ειδωλολατρεία είναι «*ναυάγιο*». Θεωρεί δέ ως ύψιστη δύναμη για να περισωθεί τό πλήρωμα της Έκκλησίας από αυτό τό ναυάγιο, την έπιμονη και έντατική προσευχή και μάλιστα εκείνων των Χριστιανών, οι όποιοι ένεκα της όρθοδοξίας και όρθοπραξίας τους, έχουν περισσότερη παρησία προς τον Θεό.

Δέν μπορεί παρά να θαυμάσει κανείς την πληρότητα και τον πλουτισμό που προσφέρει η αλήθεια της Έκκλησίας, η όποία εν προκειμένω εκφράζεται από τον πολύπειρο και πολύαθλο άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο.

Σύμφωνα μέ τη σκέψη του άγιου Ιεράρχη, για την Ευαγγελική αλήθεια δέν υπάρχει ή-ή, αλλά υπάρχει και-και. Μ' άλλα λόγια, στην Όρθόδοξη σκέψη, δέν συναντάει κανείς, την αντίθεση, τον μερισμό και την πόλωση π.χ. «*ή ιεραπόστολος ή μοναχός*», «*ή προσευχή ή κήρυγμα*», ούτε πάλη «*ή διακονία του κηρύγματος είναι για λίγους*», αλλά βρίσκει την ανάπαυση της σύνθεσης και της εν Χριστώ κοινωνίας, η όποία άσφαλώς, δέν περιορίζεται σε χώρο και χρόνο κι ούτε είναι αντικείμενο καμίας επί μέρους σκοπιμότητας.

Η βαπτισματική αφιέρωση του πιστού στό Χριστό και την Έκκλησία Του σημαίνει, ότι αυτός είναι υποχρεώμενος, υπακούοντας στην Έκκλησία, να «*άκολουθεί τό Άρνίον όπου αν υπάγει*» (Αποκ. 14,4). Και τότε, η ζωή, ο λόγος και τό έργο του θά είναι άσφαλώς, πορεία «*εις όδούς ζωής*» (Πράξ. 2,28).

Φ.Μ.Π

Έρώτηση:

Επιτρέπεται να τελεσθεί εκκλησιαστικός γάμος, έφ' όσον ισχύει ο προηγηθείς πολιτικός ή έθιμικός;

Απάντηση:

Αυτό τό έρώτημα μπορεί να έχει δύο σκέλη:

A. Όταν έχει προηγηθεί ή τέλεση του πολιτικού ή έθιμικού γάμου στό ίδιο ζευγάρι άνδρός - γυναικός. Τότε όχι μόνο επιτρέπεται, αλλά και επιβάλλεται να τελέσουν τό μυστήριο του γάμου, έφ' όσον είναι χριστιανοί. Στην περίπτωση αυτή μέ την εύλογία της Έκκλησίας και τη χάρη του μυστηρίου τό άνδρόγυνο μεταβαίνει, άνέρχεται από την κατάσταση του πολιτικού - έθιμικού γάμου, σε μία άνωτερη σφαίρα, στην άνωτερη κατάσταση του μυστηριακού γάμου.

Ο πολιτικός - έθιμικός γάμος είναι, θά λέγαμε, η φυσική γέννηση - αρχή της ένωσης του άνδρογύνου, η όποία αναγεννάται πνευματικώς εν Χριστώ μέ τό μυστήριο του γάμου. Μέ τό μυστήριο του γάμου συμβαίνει κάτι τό άνάλογο μέ τό μυστήριο του βαπτίσματος, όπου ο γεννηθείς νέος άνθρωπος αναγεννάται πνευματικώς.

Σημ. Ίσως επί του θέματος αυτού πρέπει να επανέληθουμε αναλυτικότερα προσεχώς.

B. Όταν όμως έχει προηγηθεί πολιτικός ή έθιμικός γάμος μέ άλλο πρόσωπο και δέν έχει (δια)λυθεί ο γάμος τους αυτός είτε μέ τό θάνατο

του ενός, είτε από τό κράτος, είτε από τη φυλή (κοινωνία), στην όποία υπάγονται, τότε δέν μπορεί να συναφθεί, να τελεσθεί εκκλησιαστικός γάμος μέ άλλο πρόσωπο. Και αυτό, γιατί στην Χριστιανική Έκκλησία, από τη διδασκαλία της άγίας Γραφής και των ιερών κανόνων, άπαγορεύονται οι διγαμίες, δηλαδή άπαγορεύεται να είναι ένας χριστιανός παντρεμένος ή νυμφευμένος μέ δύο πρόσωπα συγχρόνως. Πρβλ. Α' Κορ. 11, 3, Έφεσ. 5, 23, Α' Θεσσ. 4, 4 καν. 11α' Μ. Βασιλείου, δ' Γρηγορίου Νύσσης, ηγ' και ηη' της Πενθέκτης, κ. ά.

Ο Ι. Χριστός, του όποιου η ένωση άνδρός - γυναικός μέ τό μυστήριο του γάμου άπεικονίζει την ένωση Του μέ την νύμφη Έκκλησία, τη Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική Έκκλησία ένυμφεύθηκε και αυτής είναι κεφαλή (Έφεσ. 5, 22 -33). Έδώ πρέπει ιδιαιτέρως να προσέξουμε ότι, ενώ οι ιεροί κανόνες, όπως και τό ιερό Ευαγγέλιο άπαγορεύουν τη διγαμία, όμως δέν την άγνοούν, ούτε παραθεωρούν τη γενόμενη σύναψη ενός πολιτικού ή έθιμικού γάμου. Πρβλ. Α' Κορ. 7, 12 -13, καν. οβ' Πενθέκτης, θ' Μ. Βασιλείου. Η άλληλιώς: Έφ' όσον έχουμε κανόνες που άπαγορεύουν τη διγαμία, δέν μπορούμε να

τους παραθεωρήσουμε και να ισχυρισθούμε ότι ο πολιτικός ή έθιμικός γάμος γενικώς είναι μία άπλή- κοινή πορνεία και έπομένως δέν έμποδίζει στον ένα σύζυγο τη σύναψη (δευτέρου), έστω εκκλησιαστικού, γάμου μέ άλλο πρόσωπο.

Όπου υπάρχουν θεσπισμένοι κανόνες της Έκκλησίας, υπερισχύουν της άπουσίας άλλων τυχόν έπιθυμητών κανόνων, ή και της παρουσίας έντολών διαφορετικού - αντίθετου περιεχομένου.

Καθηγ. Παν. Ι. Μπούμπου

Άπολογισμός τριμήνου Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2003 Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς

Ἀπό τό Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς ἐστάλησαν, κατά τό τρίμηνο Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2003, στίς ἱεραποστολικές χώρες, τά κάτωθι:

Κένυα:

- Δίπτυχα ἡμερολόγια 2004 69,99 €

Κογκό:

- Ἐπίδομα ἱεραποστόλου 2.000 €

Κορέα:

- Ἐκτυπωτικά ἔξοδα 1.500 €

Καμερούν:

- Εἰσιτήριο ἱεραποστόλου 850 €

Νιγηρία:

- Λειτουργικά καί κατηχητικά βιβλία 596,23 €

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ζάμπιας κ. Ἰωακείμ ἐπιβλέπει τίς ἐργασίες γιά τή διάνοιξη θεμελίων τοῦ ἱεραποστολικοῦ κέντρου.

Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων στήν Μπουκόμπα.

Συνάντηση κατηχητῶν στήν Κένυα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπισημάνσεις ταξιδευτῆ π. Κ.Σ.	2
Ἱεραποστολική ἐμπειρία καί ἀκαδημαϊκά ζητούμενα Θανάση Ν. Παπαθανασίου	3
Ἀκύλλας καί Πρίσκιλλα Μ.Σ.Π.	8
Παντοῦ ἔχει ὁ Θεός τοὺς δικούς Του ὁ Κ.Α.Ἴ.	11
Θανατηφόρα ἐπιδημία στήν Κορέα π. Ἀμβρόσιος Ζωγράφος	12
Στή Sandoa Ἄρχιμ. Μελέτιος Γρηγοριάτης	14
Μιά σχολική γιορτή στήν Οὐγκάντα «Στάχυς»	16
Μιά θαυμαστή ἐπέμβαση τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου στήν Κορέα Α.Δ.Κ.	18
Ἐλπίδα - εὐλογία - προσμονή στή Ζιμπάμπουε ὁ Ζιμπάμπουε Θεόδωρος	21
Οἱ θησαυροί τῆς πίστες στή χώρα τῆς ἀναστημένης Ὀρθοδοξίας Μιχαήλ Λαρεντζάκης - Λάσκαρης	22
Στόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο Ἰωάννου Χρυσοστόμου (Ἑρμηνευτική ἀπόδοση Φ.Μ.Π.)	24
Νομοκανονικά Παν. Ἴ. Μπούμης	29
Ἀπολογισμός τριμήνου Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2003 Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς	30

Παρακαλοῦμε νά μὴν ἀποστέλετε ἐσωκλειστώσ γραμματόσημα ἀντί τοῦ ποσοῦ τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς, γιατί δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἀποστέλουμε ἀποδείξεις εἰσπράξεως.

Πάντα τά ἔθνη

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ἔτος ΚΒ', τεύχος 88, Ὀκτ.-Νοέμ.-Δεκεμ. 2003
Τριμηνιαῖο ἱεραποστολικό περιοδικό

* Πληροφορεῖ μέ τρόπο ὑπεύθυνο γιά τίς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τόν κόσμο.

* Ἐνημερώνει πάνω στήν πολύμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου, πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μέ ποικίλα προβλήματα καί χαρίσματα.

Ἰδιοκτήτης: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Ἰωάννου Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21.

Ἐκδόσης-Διευθυντής: Ὁ Ἐπίσκοπος Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰαίου 1, 115 21 Ἀθήνα.

Ἰδρυτής: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τυράνων καί πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος. Διετέλεσε Διευθυντής κατά τά ἔτη 1981-1992.

Σύνταξη - Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἐπιστολές - Ἐμβάσματα: «PANTA TA ETHNI» Ἀποστολική Διακονία, Ἰω. Γενναδίου 14 — Ἀθήνα 115 21 — Τηλ. 210-7272.314 - 317, 210-7272.345.

Συνδρομή γιά 1 χρόνο:

Ἑσωτερικῶ	€ 5
Κύπρου	5 λίρες Κύπρου
Εὐρώπης	€ 12
Λοιπές χώρες	€ 14
Τιμή τεύχους	€ 1,25
* Γιά τοὺς φοιτητές καί μαθητές:	€ 2,50

* Ἡ τιμή εἶναι συμβολική. Δέν ἀποσκοπεῖ στήν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἐκδόσεως, ἀλλά στήν ὑπεύθυνη διαμόρφωση ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως. Γίνονται δεκτές προαιρετικῆς προσφορές γιά τήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Σωκράτης Μανουγιάντος.
Διεύθυνση: Ἡλείου 132 - 188 63 Πέραμα

PANTA TA ETHNI (All Nations)

Year 22, No 88, Oct. - Nov. - Dec. 2003

The aims of the quarterly magazine "Panta ta Ethni" are:

* To provide information in a responsible way on Orthodox missionary efforts throughout the world.

* To arouse awareness of the multiform reality of the modern world.

Publisher: Bishop of Phanarion Agathangelos, General Director of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Founder: Archbishop of Tirana and all Albania Anastasios Yannoulatos. He was editor during 1981-1992.

Editorial Board: Foreign Mission Office of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Letters-Remittances: "PANTA TA ETHNI" (All Nations)

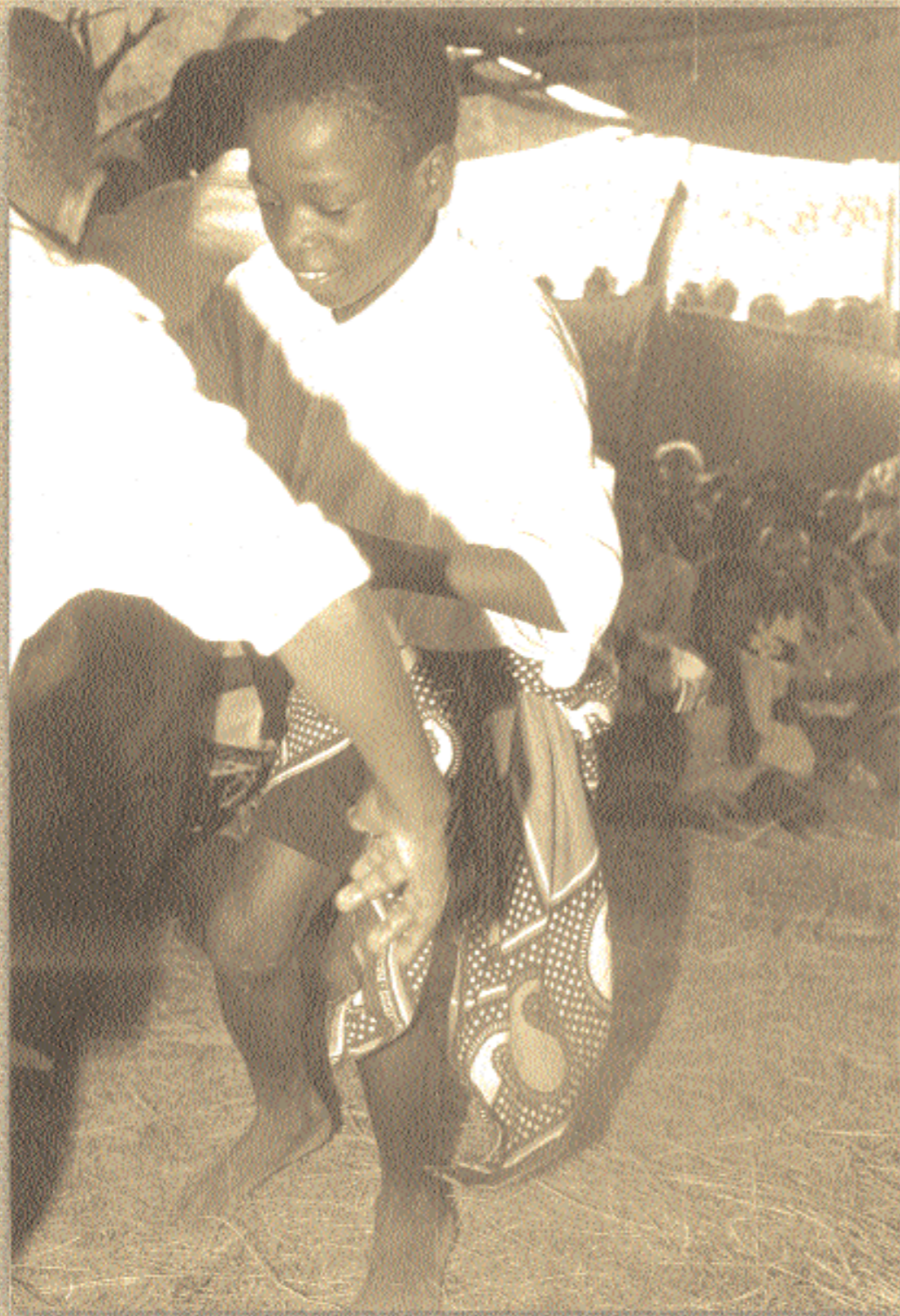
Apostoliki Diakonia, 14, Io. Gennadiou St. — 115 21 Athens — GREECE. Tel. ++3210.7272.345.

Subscription for 1 year:

Greece	€ 5
Cyprus	5 £ Cyprus
Europe	€ 12
Other countries	€ 14

Printed: By Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Ἀποστολική Διακονία

Πάντα τὰ ἔθνη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ ΚΒ΄
ΤΕΥΧΟΣ 88
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003